

Afkoersen op vaste maritieme gerechtsdeskundigen

6	Registratie van de maritieme gerechtsdeskundigen	28
6.1	Inleiding	28
6.2	LRGD	28
6.3	NIVRE	29
6.4	Keuze LRGD/NIVRE	29
7	Slagvaardigheid van de gerechtsdeskundige.....	31
7.1	Bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank	31
7.2	Leidraad gerechtsdeskundigen.....	33
7.3	Praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige "volledig" en "coördinator"	33
7.4	De praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige "zitting"	34
7.5	Eventueel horen van getuigen door de rechtbank.....	34
7.6	De "Middelburgse methode"	35
7.7	Bewijsbeslag	35
8	Kosten van de maritieme gerechtsdeskundige	36
9	Diversen	39
9.1	Aansprakelijkheid	39
9.2	Partijdeskundigen	39
9.3	Nautische adviescommissie	39
11	Samenvattende conclusies	40
12	Projectgroepleden	42
13	Bijlagen	43
13.1	Bijlage 1: Projectplan van Pauline Hofmeijer Rutten en Peter Santema	44
13.2	Bijlage 2: Notitie "Aantallen" van Vasiliki Bouchla	52
13.3	Bijlage 3: Notitie "Bevoegdheid van de Nederlandse rechter inzake voorlopig deskundigenverhoor of bericht" van Frank Stevens	56
13.4	Bijlage 4: Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken	68
13.6	Bijlage 6: Normenverklaring 2018 NIVRE	75
13.7	Bijlage 7: Opleidingseisen Civiele Gerechtelijke Deskundigen, LRGD 15 juli 2015	76
13.8	Bijlage 8: Verkorte opleiding voor de maritieme gerechtsdeskundige "coördinator"	77
13.9	Bijlage 9: "Notitie aansprakelijkheid deskundigen" van Michelle de Vries ...	79

1.3 Inlichten van organisaties

De volgende organisaties zijn van het project op de hoogte gesteld door middel van een voor het publiek bestemde (verkorte) versie van het projectplan en door persoonlijke benadering door projectleden:

- Nederlandse Vereniging voor Vervoerrechtsadvocaten (NVA)
- Koninklijke Nederlandse Vereniging van Technici op Scheepvaartgebied
- technische commissie van de Internationale Vereniging voor de behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de binnenvaart en de verzekering en voor het houden van het register van binnenschepen in Europa (IVR)
- Verbond van Verzekeraars
- Platform Onderlinge Verzekeraars, afdeling schepenverzekeringen, van het Verbond van Verzekeraars
- Platform Transport van het Verbond van Verzekeraars
- Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs
- Nautilus International
- P&I clubs
- Rotterdamse Beurs Transport Sociëteit
- Havenbedrijf Rotterdam
- Havenmeester Rotterdam
- Havenmeester Amsterdam
- Rotterdam Maritime Services Community (RMSC)
- Nederlandse Vereniging Kapiteins ter Koopvaardij (NVKK)
- Koninklijke Vereniging Nederlandse Reders (KVNR)
- vertegenwoordigers van het Maritiem Onderwijs
- TAMARA arbitrage, thans UNUM genaamd
- Rijkswaterstaat Nautisch
- Loodswezen
- Tuchtcollege voor de Scheepvaart

1.4 Werkwijze van de projectgroep

Op 19 februari 2018 vond de startbijeenkomst plaats van het project. De president van de rechtbank Rotterdam en de teamvoorzitter van de Maritieme Kamer openden de bijeenkomst namens de rechtbank. Vertegenwoordigers van de medeopdrachtgevers waren aanwezig.

Op deze bijeenkomst hebben de projectgroepleden met elkaar kennis gemaakt en zijn de te nemen (sub)acties benoemd, waarbij een prioritering is aangebracht. Na afloop van de bijeenkomst hebben de projectgroepleden aangegeven welke (sub)acties zij wensten te ondernemen en zijn zij met die acties alleen of in koppels aan de slag gegaan. In totaal hebben zeven bijeenkomsten van de projectgroepleden plaatsgevonden, waarbij de genomen en nog te nemen acties zijn besproken.

In de eerste fase van het project is kort onderzoek gedaan naar de rol van deskundigen bij de rechtspraak in Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, België, Frankrijk en Denemarken. Daarbij is duidelijk geworden dat de gang van zaken bij het inschakelen van een deskundige in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk niet te

vergelijken is, omdat in die landen in het voortraject van een gerechtelijke procedure in dat opzicht niets gebeurt. De wettelijke regeling in België komt het meest met de Nederlandse overeen.

Ook is gevraagd en ongevraagd gesproken met een groot gedeelte van de hiervoor in paragraaf 1.3 genoemde organisaties. Een belangrijk gesprek was bijvoorbeeld het gesprek met het Verbond van Verzekeraars. Het Verbond heeft benadrukt dat een aanpak zoals de Belgische Nautische Commissie vaak lang duurt en veel kosten met zich brengt. Anderzijds onderkennen zij als probleem dat deskundigen die niet optreden voor de belanghebbenden, bij het schip aan boord waarvan of waardoor schade is veroorzaakt vaak niet aan boord mogen komen voor bewijsvergaring. In het gesprek zijn de mogelijke varianten van een maritieme gerechtsdeskundige aan de orde gekomen die kunnen bijdragen aan een oplossing van dit probleem. Bij het gesprek met Rijkswaterstaat Nautisch is duidelijk geworden hoeveel scheepsongevallen er in Nederland plaatsvinden. Dat waren er in 2017 in totaal 1122 waarvan 161 als significant zijn aangemerkt. Zie voor een uitgebreider overzicht van de relevante aantallen de bijlage.²

Verder is op ruime schaal samenwerking met de Belgische Nautische Commissie onderzocht en de mogelijkheid om leden van hen in Nederland te benoemen. In de gesprekken met de drie kapiteins van de Nautische Commissie is onder meer aan de orde gekomen hoe vaak en bij welke ongevallen zij worden ingeschakeld en hoe zij te werk gaan. Eind augustus 2018 heeft de Nautische Commissie een presentatie van hun werkwijze gegeven aan de projectgroep. In het verleden is het overigens al een keer voorgekomen dat een Rotterdamse rechter een kapitein van de Nautische Commissie heeft benoemd.

In het kader van een brainstormsessie zijn halverwege het project belangrijke stappen gezet ten aanzien van de soort en mate van deskundigheid (en onafhankelijkheid) waar behoefte aan is en het type deskundige dat daaraan kan voldoen.

Aan het eind van het project heeft een belangrijke wending plaatsgevonden, in die zin dat niet langer nauwgezet wordt uitgewerkt waar (potentiële) deskundigen aan moeten voldoen, maar meer ruimte wordt gegeven voor de maritieme praktijk om de voorstellen van de projectgroep op te pakken en verder uit te werken.

1.5 Resultaat

Het resultaat van het project is neergelegd in dit rapport. Achtereenvolgens zullen de volgende hoofdonderwerpen aan bod komen: het wettelijk kader, de verschillende typen maritieme gerechtsdeskundigen, de aan hen te stellen eisen, hoe een maritieme gerechtsdeskundige kan worden gevonden en de registratie, slagvaardigheid en kosten van de maritieme gerechtsdeskundige. Tot slot zullen de resterende punten worden besproken en zal uitgebreid aandacht worden gegeven aan de hiervoor genoemde wending. Eenvoudigheidshalve wordt gesproken over de gerechtsdeskundige in de mannelijke persoon enkelvoud.

---

² Bijlage notitie "Aantallen en soorten maritieme incidenten" van Vasiliki Bouchla

2 Wettelijk kader

2.1 Inleiding

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna: Rv) geeft de rechter de mogelijkheid om ambtshalve of op verzoek van partijen een bericht of verhoor van deskundigen te bevelen, en dit zowel in het kader van een hangende bodemprocedure (artikel 194 e.v. Rv) als voorafgaand aan een bodemprocedure (artikel 202 e.v. Rv het voorlopig bericht of verhoor van deskundigen of de voorlopige plaatsopneming en bezichtiging). Voor ladingschades is een aparte regeling opgenomen in het Burgerlijk Wetboek.

2.2 Deskundigenbericht/verhoor in een hangende bodemprocedure

Voor het deskundigenbericht/verhoor in een hangende bodemprocedure gelden de volgende regels.

Artikel 194 Rv

1. De rechter kan op verzoek van een partij of ambtshalve een bericht of een verhoor van deskundigen bevelen. Het vonnis vermeldt de punten waarover het oordeel van deskundigen wordt gevraagd.
2. De rechter benoemt bij vonnis of bij latere rolbeschikking een of meer deskundigen na overleg met partijen, met opdracht bij hem schriftelijk bericht in te leveren of aan hem mondeling verslag uit te brengen. Tegen deze voorziening staat geen hogere voorziening open.
3. De griffier zendt afschrift van deze benoeming aan de deskundigen.
4. Indien een deskundige de benoeming niet aanneemt of zijn taak niet naar behoren zal kunnen volbrengen of weigerachtig is dit te doen, kan de rechter ambtshalve of op verzoek van de meest gerede partij, na overleg met partijen, een andere deskundige in zijn plaats benoemen.
5. De rechter kan, op verzoek van een partij of ambtshalve, aan de deskundigen het geven van een nadere mondelinge of schriftelijke toelichting of aanvulling bevelen dan wel, na overleg met partijen, een of meer andere deskundigen benoemen.

Artikel 197 Rv

1. Indien de deskundigen een onderzoek moeten verrichten, bepaalt de rechter bij hun benoeming of op een later tijdstip waar en wanneer zij tot het onderzoek zullen overgaan.
2. Bij de in het eerste lid bedoelde beslissing bepaalt de rechter tevens de termijn waarbinnen de deskundigen hun schriftelijke bericht ter griffie moeten inleveren of de terechtzitting waarop zij mondeling verslag moeten uitbrengen. In het eerste geval wordt mede de dag bepaald waarop de zaak weer op de rol zal komen. In het tweede geval wordt deze dag bepaald op de terechtzitting waarop het verslag is uitgebracht.
3. Wanneer op die dag het bericht van deskundigen nog niet mocht zijn ingekomen, kan de rechter op verzoek van partijen of van een van hen een nadere roldatum bepalen. Eveneens kan een nadere terechtzitting worden bepaald, wanneer op de daarvoor vastgestelde terechtzitting het mondelinge verslag niet wordt uitgebracht.

3.3 De maritieme gerechtsdeskundige “coördinator”

Omdat een onderzoek door een maritieme gerechtsdeskundige “volledig” langdurig en kostbaar kan zijn, is de maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” ontwikkeld. Dit type gerechtsdeskundige is iemand met gelijke bevoegdheden als de maritieme gerechtsdeskundige “volledig”, maar met een beperktere taakomschrijving. Hij gaat ook aan boord, zoveel mogelijk in aanwezigheid van vertegenwoordigers van partijen of hun deskundigen, om gegevens te verzamelen, zowel schriftelijk als mondeling, eventueel monsters te nemen en eventueel verklaringen op te nemen. De deskundige trekt zelf geen conclusies uit het materiaal en doet geen nader onderzoek, maar overhandigt het vergaarde materiaal met een verslag van het gevolgde proces aan partijen en hun deskundigen. Het gaat met name om een “fact finding mission”.

Er is gediscussieerd over de vraag of een rechter de functie van “coördinator” zou moeten bekleden, omdat het moeilijk is om onafhankelijke deskundigen te vinden en in de praktijk een kapitein niet altijd medewerking verleent. De projectgroep komt tot de conclusie dat een rechter toch minder wenselijk is, omdat:

- bij eventueel verhoor van de kapitein, deze nog steeds kan weigeren om een verklaring af te leggen of anderszins medewerking te verlenen;
- de partijdeskundigen mee gaan aan boord en als ook een rechter aan boord gaat, dan waarschijnlijk ook de advocaten aanwezig willen zijn, wat kostenverhogend werkt;
- het voldoende lijkt dat een maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” de door de rechtbank afgegeven beschikking kan laten zien en dag en nacht kan terugvallen op een rechter wanneer dat nodig is (zoals dat gaat bij de rechtercommissaris bij strafzaken of faillissement);
- het niet aannemelijk is dat er geen inzicht verschaft wordt, in beginsel moeten beide partijen meewerken, althans weet men dat het niet verlenen van medewerking zinloos is omdat dan de rechtbank zich er mee gaat bemoeien (zoals geldt voor de Belgische situatie)
- dit op dit moment (nog) niet in de financiering van de rechtspraak is opgenomen.

Eventueel zou de rechter alleen de eerste paar keer dat gebruik gemaakt wordt van het instrument maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” mee kunnen gaan om een cultuuromslag te bewerkstelligen. Met deze variant dient in de praktijk ervaring te worden opgedaan.

3.4 De maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk”

De maritieme gerechtsdeskundige “schriftelijk” is de traditionele gerechtsdeskundige die wordt benoemd als bij de beraadslaging na de zitting blijkt dat de rechtbank behoefte heeft aan voorlichting door één of meer deskundigen. In dit soort zaken liggen er vaak ook al rapporten van partijdeskundigen, die in hun rapporten uitvoerig over en weer op elkaars standpunten hebben gereageerd. Bij vonnis vindt dan benoeming van een of meer deskundigen plaats, nadat partijen zich eerst bij akte over de te benoemen deskundige(n) hebben uitgelaten en de aan deze(n) voor te leggen vragen. Nadat voorschotten zijn vastgesteld en betaald

begint het deskundigenonderzoek dat in dergelijke gevallen al gauw, mede vanwege het verplicht betrekken van partijen daarbij, een half jaar in beslag neemt. In de praktijk wordt door de deskundige meestal een bijeenkomst belegd met partijen, hun advocaten en eigen experts. Als het nog mogelijk is na al die tijd vindt ook een bezichtiging ter plaatse plaats. Voor het overige beoordeelt de gerechtsdeskundige "schriftelijk" het dossier en reeds uitgebrachte rapporten. Na voltooiing van het onderzoek stuurt de deskundige zijn bevindingen in de vorm van een deskundigenrapport toe aan de rechtbank en partijen, waarna partijen conclusies na deskundigenbericht mogen nemen waarin zij zich andermaal over de kwestie kunnen uitlaten. Soms vindt nog een afsluitende zitting (pleidooi) ten overstaan van de rechtbank plaats. In de praktijk ontstaat hierdoor vaak een vertraging van één a twee jaar voordat de rechtbank een eindbeslissing kan nemen.

3.5 De maritieme gerechtsdeskundige "zitting"

Het in hoofdstuk 2 weergegeven juridisch kader laat zien dat het ook mogelijk is om al voor de zitting een deskundige te benoemen, het liefst op grond van zijn (specifieke) vakkennis. Een of meer deskundigen – in de praktijk waarschijnlijk meestal één deskundige – worden dan benoemd bij rolbeschikking waarin deze wordt opgeroepen om ter zitting mondeling verslag uit te brengen (artikel 194, tweede lid Rv). De wet schrijft voor dat dat na overleg met partijen geschiedt. Uiteraard kunnen partijen bij dagvaarding respectievelijk conclusie van antwoord al ingaan op de (on)wenselijkheid van het oproepen van deskundigen ter zitting. In het kader van de maritieme gerechtsdeskundige "zitting" is er te weinig tijd om het eerste initiatief standaard bij partijen te laten, dat wil zeggen eerst aan beide partijen te vragen of, en zo ja, welke deskundige(n) gevraagd zouden moeten worden. Een praktische oplossing zou kunnen zijn dat de rechtbank vijf weken van tevoren aan partijen laat weten voornemens te zijn deskundige X te verzoeken om ter zitting als deskundige aanwezig te zijn, tenzij partijen binnen een week gemotiveerd bezwaar maken. Blijkens de bij Tekst & Commentaar op art. 194 Rv weergegeven jurisprudentie beslist uiteindelijk de rechter over de keuze van de deskundige en kan deze afwijken van de voorstellen van partijen. De deskundige "zitting" zal vervolgens ongeveer vier weken voor de zitting worden uitgenodigd en zal kennis nemen van het dossier. Als bijvoorbeeld sprake is van een aanvaring, kan de deskundige op zitting gevraagd worden hoe de (AIS) gegevens moeten worden geïnterpreteerd. De deskundige zal geen rapport schrijven, maar alleen antwoorden geven ter zitting op vragen van de rechtbank en de advocaten. Na afloop schrijft hij geen rapport maar reageert hij op het proces-verbaal van de griffier. Er zal uiteraard meer tijd worden uitgetrokken voor de zitting en partijen kunnen hun partijdeskundigen meenemen.

Voor zover het nodig zou zijn dat de deskundige niet alleen vragen beantwoordt maar ook nog onderzoek ter plaatse kan en moet doen, lijkt de tijd tot de zitting te kort maar kunnen hierover op de zitting nadere afspraken gemaakt worden in de lijn van artikel 197, tweede lid, laatste zin Rv.

Ten aanzien van de maritieme gerechtsdeskundige "zitting" bestaat mogelijk terughoudendheid vanuit de advocatuur, in die zin dat als er een onafhankelijke

4 De aan de maritieme gerechtsdeskundigen te stellen eisen

4.1 Onafhankelijkheid en onpartijdigheid

Voorop staat dat wanneer beide partijen het eens zijn over de persoon van de te benoemen deskundige, de rechter partijen daarin vrijwel altijd zal volgen. Vooral in de gevallen waarin partijen over de aanstelling van een maritieme deskundige vooraf kunnen debatteren, zoals bij de maritieme gerechtsdeskundige "schriftelijk" (en in mindere mate de maritieme gerechtsdeskundige "zitting") is dat het geval. De maritieme gerechtsdeskundigen "coördinator" en "volledig" zullen in spoedeisende gevallen zelfs op eenzijdig verzoek van één van de partijen benoemd moeten kunnen worden.

Teneinde de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de door de rechtbank te benoemen maritieme gerechtsdeskundige veilig te stellen, dient de deskundige zich te committeren aan de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken (versie 3.7 van januari 2012)⁴. Deze gedragscode is opgesteld op verzoek van de Raad voor de rechtspraak, onder de verantwoordelijkheid van de landelijke voorzittersoverleggen van de rechtbanken en gerechtshoven. De gedragscode geldt zowel voor de aanvaarding van de opdracht door de deskundige als daarna. De gedragscode geldt ook in het geval de deskundige zich bij de uitvoering van de opdracht laat bijstaan door interne medewerkers en/of derden. De deskundige staat ervoor in dat ook dezen de gedragscode in acht nemen. De gedragscode is geënt op de gedragscode van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD), omdat wordt beoogd op termijn te komen tot één universele gedragscode voor gerechtelijk deskundigen. Naar het oordeel van de projectgroep dient de gedragscode onverminderd te gelden voor alle typen maritieme gerechtsdeskundigen.

In die gedragscode is onder meer het volgende opgenomen:

- De deskundige die zijn benoeming heeft aanvaard, is ingevolge artikel 198 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verplicht de opdracht onpartijdig en naar beste weten te volbrengen.
- De deskundige dient geschikt te zijn om in een civielrechtelijke zaak te rapporteren. Die geschiktheid wordt gevonden in de vereiste vakbekwaamheid en in de persoon van de deskundige. De deskundige zal derhalve moeten voldoen aan vijf kernwaarden: onafhankelijkheid, onpartijdigheid, zorgvuldigheid, vakbekwaamheid en integriteit.
- De deskundige wordt geacht zich te houden aan de voor zijn beroepsgroep geldende normen, op welke wijze dan ook vastgelegd.
- De deskundige in civielrechtelijke zaken wordt geacht zich te houden aan de Leidraad deskundigen in civielrechtelijke zaken.
- De deskundige laat zich aangaande zijn onderzoek, de resultaten ervan en de daarop gebaseerde conclusies niet leiden door een inhoudelijk belang van een of meer bij de zaak betrokken partijen, de opdrachtgever of enige derde.

---

⁴ Bijlage 5 (Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken).

- De deskundige meldt iedere relevante beïnvloeding of poging daartoe bij de uitvoering van de opdracht onverwijld schriftelijk aan de rechtbank, ook als de beïnvloeding of poging daartoe uitgaat van de opdrachtgever. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.
- De deskundige meldt een (potentieel) conflict van belangen, wanneer dat blijkt, onverwijld schriftelijk aan de rechtbank. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.
- De deskundige meldt onverwijld schriftelijk aan de rechtbank dat hij op enigerlei wijze betrokken is (geweest) bij de desbetreffende zaak of bij een eerder onderzoek waarbij een der partijen of het onderwerp van geschil betrokken was.

Omdat bij de maritieme gerechtsdeskundige "volledig" en "coördinator" niet altijd tijd is om de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van een deskundige op voorhand te onderzoeken, heeft de projectgroep, in aanvulling op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken, in concept nog een aantal bepalingen opgesteld, geïnspireerd door de gedragscodes voor rechters en internationaal arbiters⁵. De bedoeling hiervan was om te voorkomen dat de gerechtsdeskundige tijdens de uitvoering van het deskundigenbericht (schijn van) partijdigheid zou kunnen worden verweten. In de laatste fase van het project (zie ook paragraaf 5.3) is geconstateerd dat deze aanvullende eisen de bestaande maritieme deskundigen die zijn aangesloten bij het NIVRE buiten spel zetten, omdat in de kleine wereld van 7 grote verzekeraars, 13 P&I clubs en circa 100 maritieme deskundigen (waarvan 55 transportgoederen deskundigen) partijen elkaar geregeld tegenkomen. Deskundigen die werkzaam zijn bij bureaus als Van Ameyde Marine en BMT werken bijvoorbeeld voor alle P&I Clubs en vallen per definitie af door de aanvullende eis te stellen dat "hij de opdracht moet weigeren als het kantoor waaraan hij is verbonden een vaste relatie heeft met één van de betrokken partijen (of hun directe familieleden of concerngenoten of leidende verzekeraars of P&I clubs), althans als het kantoor in de afgelopen 2 jaar voor hen als expert is opgetreden". Daarnaast zou het in de praktijk voor een kandidaat gerechtsdeskundige onuitvoerbaar zijn om "bij nacht en ontij" uit te zoeken welke partijen, laat staan welke verzekeraars allemaal bij het incident betrokken zijn. Ook voor loodsen wordt het praktisch onmogelijk om tot gerechtsdeskundige te worden benoemd aangezien het Loodswezen schepen van alle rederijen bedient. Dit wil echter niet zeggen dat de betreffende deskundigen in geval van benoeming in een concreet geval partijdig zouden zijn als zij niet voldoen aan de Concept-Aanvulling op de Gedragscode. Zij zullen zich sowieso aan de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken moeten houden als zij door de rechtbank worden benoemd. Uit art.3.6. van deze code vloeit voort dat de deskundige onverwijld schriftelijk aan de opdrachtgever zal moeten melden dat hij op enigerlei wijze betrokken is geweest bij de desbetreffende zaak of bij een eerder onderzoek waarbij een van de partijen of het onderwerp van geschil betrokken was. Indien de vrees voor onpartijdigheid door objectieve factoren kan worden aangenomen zal dit

---

⁵ Bijlage (Concept-aanvulling voor maritieme gerechtsdeskundigen op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken).

kunnen betekenen dat de rechtbank de benoeming van een gerechtsdeskundige zal intrekken. Omdat de rol van de maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" beperkt is tot het verzamelen van informatie is daarnaast de verwachting dat in de praktijk minder snel bezwaren gemaakt zullen worden tegen zijn of haar optreden.

De projectgroep heeft uiteindelijk besloten om niet langer te pleiten voor een aanvulling op de Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken maar te volstaan met de daarin opgenomen meldplicht en het aan de praktijk over te laten om deskundigen te (laten) benoemen die in staat worden geacht om onafhankelijk en onpartijdig onderzoek te doen.

De Gedragscode voor gerechtelijk deskundigen in civielrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken geldt dus ook voor de bij het LRGD ingeschreven deskundigen. Voor deskundigen in loondienst kennen zij een zogenaamde "verklaring onafhankelijk adviseur" van de werkgever die een extra waarborg geeft dat een werkgever van een deskundige geen druk op zal leggen.

Overigens gelden specifiek voor experts die bij het NIVRE ingeschreven staan ook de statuten, reglementen en gedragsregels van het NIVRE met daarin tevens algemene eisen op het gebied van objectiviteit en zorgvuldigheid. Jaarlijks dienen de NIVRE-experts de zogenaamde Normenverklaring⁶ te ondertekenen waarin zij bevestigen de geldende normen en waarden na te leven.

4.2 Overige vereisten

De maritieme gerechtsdeskundige "volledig" en de maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" hebben HBO werk en denkniveau en moet over vele vaardigheden, competenties en ervaring beschikken. Hij moet ervaring hebben met expertises en op korte termijn (dag en nacht) beschikbaar te zijn om actie te ondernemen. Verder dient hij ruime nautische kennis te hebben. Vrijwel ieder onderzoek begint immers aan boord van een schip: de deskundige zal daar de weg moeten weten, moeten weten welke apparatuur wordt gebruikt, welke informatie daarover (nog) voorhanden is en hoe de scheepsbemanning zijn werk doet. Hij moet zijn talen te spreken en kennis hebben van ICT. Hij moet gezag hebben teneinde medewerking van scheepszijde te verkrijgen, verklaringen af te kunnen nemen en om respect af te dwingen van (de deskundigen van) partijen. Voorts moet hij controleren of alle betrokken partijen zijn uitgenodigd voor de expertise, moeten meelopen met het onderzoek aan boord om vast te stellen dat de juiste plekken kunnen worden bekeken, de verstrekking van bewijsstukken moeten coördineren (onderscheid maken tussen wel en niet noodzakelijke stukken) en toezicht moeten houden op bemonstering van lading; dus checken dat ze op juiste wijze worden genomen en verzegeld. Ook moet hij een inschatting kunnen maken van de diverse belangen. Tenslotte dient de deskundige te weten welke regelgeving geldt en op de hoogte te zijn van de inhoud van de Leidraad deskundigen in civielrechtelijke zaken (die wordt aangepast voor de maritieme praktijk) en moet hij weten welke regelgeving geldt.

---

⁶ Bijlage: Normenverklaring 2018 NIVRE.

Voor de maritieme gerechtsdeskundige "volledig" geldt aanvullend dat hij regie dient te kunnen voeren op het verdere proces om, binnen een afzienbare tijd en rekening houdend met de wensen van alle betrokken partijen (dat kunnen er vele zijn bij een maritiem incident!), tot een weloverwogen en onderbouwd rapport te kunnen komen. Naast het kunnen leiden van vergaderingen zal ook een brede en diepe vakinhoudelijke expertise noodzakelijk zijn. Tevoren zal niet altijd duidelijk zijn welke mate van expertise in dat geval vereist is. Wanneer het te specifiek wordt zal de gerechtsdeskundige daarvoor een of meer sub specialisten moeten inschakelen. Die bijzondere deskundigheid kan ook nodig zijn om bijvoorbeeld toegang te verkrijgen tot al dan niet afgeschermd digitale informatie. Verder is het voor dit type deskundige noodzakelijk dat hij schriftelijk kan rapporteren met onderbouwde conclusies na bestudering van het door hem verzamelde materiaal. Hij zal zijn conceptrapport tevoren aan (de experts van) partijen moeten voorleggen om hen de gelegenheid te geven met aanvullende vragen en/of opmerkingen te komen waarin hij in zijn eindrapportage op dient te reageren. Uiteindelijk dient de deskundige zijn rapport bij de rechtbank in te dienen, waar het voorzien wordt van een gerechtelijk stempel en in afschrift aan partijen wordt verstrekt. De taal in welke het rapport dient te worden geschreven hangt af van de partijen: in het Nederlands bij Nederlandse partijen en in het Engels in internationale gevallen.

Ten aanzien van de maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" geldt het volgende. Of deze de bevoegdheid zou moeten hebben mensen te horen hangt van de verdere procedure af. Bij het afnemen van verklaringen zouden wel de nodige waarborgen in acht moeten worden genomen, waaronder het beginsel van hoor en wederhoor. De maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" hoeft naar de mening van de projectgroep niet zelf actief onderzoek te doen en/of een geheel rapport te schrijven. Wel zou hij kort verslag moeten doen aan de rechtbank/partijen over hoe het onderzoek is verlopen (of medewerking werd verleend; of terugkoppeling naar de rechtbank nodig was, welk materiaal is verzameld etc.).

De maritieme gerechtsdeskundige "zitting" zal moeten beschikken over (zeer specifieke) vakkennis en ervaring van de specifieke problematiek waar de zaak om draait. Hierbij kan het gaan om algemene nautische ervaring, zoals bijvoorbeeld bij aanvaringen, maar soms ook om zeer gespecialiseerde warenkennis, bijvoorbeeld bij vervoer van bakbananen vanuit Zuid-Amerika naar West-Europa, of om bijzondere technische kennis zoals bij scheepsreparaties. Behalve een gedegen vakkennis en een onafhankelijke beroepshouding is het voor dit type deskundige niet nodig om schriftelijk te kunnen rapporteren. Omdat de gerechtsdeskundige "zitting" zelf geen regie voert lijkt het evenmin nodig dat deze beschikt over juridische kennis en vaardigheden. Wel zal de deskundige flexibel beschikbaar moeten zijn. Uiteraard zal de rechtbank indien mogelijk een deskundige vragen die staat ingeschreven bij het LRGD en/of het NIVRE, maar dat zal vanwege de gevraagde specialisaties en vaststaande zittingsdag niet in alle gevallen mogelijk blijken te zijn.

4.3 Opleiding

voor de maritieme gerechtsdeskundige "volledig" en "schriftelijk"

6 Registratie van de maritieme gerechtsdeskundigen

6.1 Inleiding

Nagedacht is over de vraag waar de vier typen deskundigen zich zouden kunnen inschrijven. Het is aan te bevelen dat slechts één register hoeft te worden geraadpleegd voor het vinden van de deskundigen. De Stichting Landelijk Register van Gerechtelijke Deskundigen (LRGD) en de Stichting Nederlands Instituut Van Register Experts (NIVRE) komen in beginsel beide in aanmerking. De projectgroep heeft gesproken met beide stichtingen.

6.2 LRGD

Het LRGD is een onafhankelijke stichting die een bijdrage levert aan de kwaliteit van het deskundigenbewijs in de rechtspleging door het beheer van een openbaar register met gerechtelijk deskundigen die voldoende toegerust zijn om adequaat op te kunnen treden in de rechtspleging.

Het LRGD baseert zich in beginsel op een door het lidmaatschap van een representatieve beroepsvereniging bestaande erkenning van vakkennis (bijvoorbeeld het NIVRE). Van een in te schrijven deskundige wordt tevens verlangd, dat hij beschikt over HBO+ werk en denkniveau en aantoonbaar beschikt over de noodzakelijke juridische kennis. Het LRGD toetst niet zelf op onafhankelijkheid; de geregistreerde deskundigen staan wel "met hun hele hebben en houwen" op internet.

Over de inschrijving in het register en de handhaving van de inschrijving adviseert de Commissie van Toelating. Voordat deskundigen worden geregistreerd worden ze zogenaamd "voorgehangen" onder alle reeds geregistreerde deskundigen die bezwaren kunnen uiten. Tegen een besluit van de Commissie van Toelating kan beroep worden aangetekend bij de Raad van Toezicht, die in hoogste instantie beslist.

Ook deskundigen uit het buitenland (denk aan de leden van de Belgische Nautische Commissie die in een vergelijkbaar tijdelijk register in België staan ingeschreven) en "subdeskundigen" kunnen worden geregistreerd.

Registratie bij het LRGD kost € 600,00 bij aanvang en € 400,00 voor de jaarlijkse verlenging. Er bestaat een aparte regeling voor kleine specialisaties.

Het LRGD houdt zich niet bezig met de opdrachten die al dan niet worden verstrekt aan de deskundigen en houdt zich evenmin bezig met de door de deskundigen gehanteerde tarieven.

De bekendheid van het LRGD in de maritieme wereld verdient volgens de projectgroep overigens verbetering. In de afgelopen jaren zijn regelmatig maritieme gerechtsdeskundigen "schriftelijk" en "volledig" benoemd die niet waren ingeschreven in het LRGD. Dit bevreedt de projectgroep omdat de door het LRGD gestelde eisen een goede kwalitatieve waarborg bieden. De huidige vakgebieden zijn:

- transport/goederen

- scheepvaart/techniek
- scheepsbouw/scheepstechniek

Naar de mening van de projectgroep is deze indeling onduidelijk en verdient het aanbeveling om dit te veranderen in:

- maritieme gerechtsdeskundige "nautisch"
- maritieme gerechtsdeskundige "goederen"
- maritieme gerechtsdeskundige "techniek".

Het LRGD is bereid rekening te houden met de wensen van de projectgroep.

De projectgroep heeft ten aanzien van het zoeken in de registers de wens geuit om eerst te kunnen zoeken op de aard van de expertise (hoofdonderverdeling: nautisch/goederen/techniek) en dan te kunnen doorklikken naar het gewenste type deskundige (volledig/coördinator/schriftelijk/zitting). Aan de huidige bij het LRGD ingeschreven deskundigen zal gevraagd worden of zij hun registratie hiermee in lijn willen brengen. Voorts wordt aangeraden dat er ook een uitgebreid CV beschikbaar is in de registers zodat goed getoetst kan worden of iemand in een concreet geval onafhankelijk zou kunnen opereren.

6.3 NIVRE

Bij de Stichting Nederlands Instituut Van Register Experts (NIVRE) is een lijst van verschillende typen maritieme deskundigen aangelegd.

De eisen die het NIVRE stelt zijn de volgende:

- communicatieve, verbale en schriftelijke vaardigheden
- vakkennis
- verzekeringskennis
- integriteit

Het bureau van het NIVRE controleert of aan deze vereisten wordt voldaan op grond van gevolgde cursussen e.d. Bij twijfel of de deskundige over voldoende kennis beschikt, wordt het branchebestuur geraadpleegd.

Registratiekosten voor nieuwe maritieme gerechtsdeskundigen schat het NIVRE op € 400,00 per jaar. Op dit moment verkent het NIVRE de mogelijkheid om binnen het NIVRE een apart register te hanteren voor alle maritieme gerechtsdeskundigen (niet alleen voor de maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" maar ook voor de maritieme gerechtsdeskundige "volledig") en voor de leden van de Belgische Nautische Commissie. Een vereiste is wel dat het NIVRE zelf contact heeft met alle deskundigen.

6.4 Keuze LRGD/NIVRE

Wat betreft de maritieme gerechtsdeskundige "volledig" en "schriftelijk" is de keuze gevallen op het LRGD, gelet op de hoge aan dit type deskundige te stellen eisen. Deze hoge eisen zijn gerechtvaardigd omdat zijzelf uitgebreid onderzoek doen en daarover rapporteren.

7 Slagvaardigheid van de gerechtsdeskundige

7.1 Bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank

Wat doet de maritieme gerechtsdeskundige als aan boord in strijd met het bepaalde in artikel 8:493/958 Rv geen (volledige) medewerking wordt verleend of als er andere problemen optreden? De gerechtsdeskundige heeft niet de mogelijkheid om dan zelf actie te ondernemen, ook omdat er volgens de advocatuur tot op heden te weinig ondersteuning is vanuit de rechtbank. Kan de gerechtsdeskundige dan terugvallen op de rechtbank, zoals bij de Belgische Nautische Commissie het geval is, of zegt de rechter dat met het afgeven van de beschikking zijn of haar taak is voltooid? Naar de visie van de projectgroep is steun van de rechter en een contactpersoon⁹ bij de rechtbank wel een absolute voorwaarde. De vraag is aan welk artikel de rechter de bevoegdheid kan ontleen om na de benoeming van de deskundige nog een actieve rol te kunnen vervullen, bijvoorbeeld in de vorm van afstemming met de deskundige of het kunnen opleggen van een sanctie indien er ten onrechte onvoldoende medewerking wordt verleend aan het onderzoek. Waarschijnlijk kan dat op grond van het tweede lid van artikel 198 Rv (dat via de schakelbepaling van artikel 205 Rv ook toepasselijk is op het voorlopig deskundigenbericht) maar voor zover bekend heeft nog geen advocaat dat geprobeerd: "De deskundigen stellen hun onderzoek in, hetzij onder leiding van de rechter, hetzij zelfstandig." In België hoeft hier niet om te worden verzocht omdat daar in de wet staat dat alle onderzoeken door gerechtsdeskundigen onder leiding van de rechter plaatsvinden.¹⁰

Het verzoek tot benoeming van een gerechtelijk of voorlopig deskundige in Nederland zou dan ook moeten inhouden dat deze zijn werkzaamheden zo nodig onder toezicht van een rechter uitoefent. Natuurlijk lijkt het aangewezen dat de gerechtsdeskundige – met een duidelijke beschikking van de rechter in de hand eerst zelfstandig probeert medewerking te verkrijgen. Als dat later ook de rechter niet lukt, is de kans groot dat dat consequenties voor die partij heeft (zie lid 3).

De projectgroep realiseert zich dat individuele rechters onafhankelijk zijn en zich op voorhand niet kunnen committeren aan in het kader van dit project te maken "afspraken". Met dit in het achterhoofd heeft een delegatie van de projectgroep een oriënterend gesprek gehad met een aantal voorzieningenrechters. Aan hen is gevraagd of zij iets kunnen betekenen wanneer de deskundige wordt tegengewerkt. De voorzieningenrechters antwoorden dat strikt genomen de zaak eindigt bij het afgeven van de benoemingsbeschikking. Een oplossing zou echter kunnen worden gevonden in één van de volgende drie mogelijkheden wanneer de deskundige wordt tegengewerkt:

1. een "reeds nu voor alsdan" constructie in het petitum van het verzoekschrift en vervolgens in het dictum van de beschikking;

⁹ Op dit moment is Vasiliki (Kiki) Bouchla de contactpersoon bij de rechtbank inzake maritieme gerechtsdeskundigen

¹⁰ Art. 973, 3e lid Gerechtelijk Wetboek: "De deskundigen vervullen hun opdracht onder toezicht van de rechter, die te allen tijde ambtshalve of op verzoek van de partijen de werkzaamheden kan bijwonen."

2. toezicht van de rechter (met artikel 198 lid 2 Rv als anker) waarbij een ordemaatregel wordt genomen of een gemaximeerde dwangsom wordt opgelegd;
3. een nieuw verzoek indienen.

Als alle belanghebbenden worden uitgenodigd voor een zitting eventueel in een separaat te entameren spoed kort geding is dat de belangrijkste manier om ervoor te zorgen dat wat in de beschikking komt te staan, in verhouding staat tot wat er aan de hand is. De voorzieningenrechters moeten aanknopingspunten hebben om zich met de zaak te kunnen bemoeien, zodat veel afhangt van de wijze waarop het verzoek is geformuleerd. Een petitum dat zo is geformuleerd dat reeds geanticipeerd wordt op eventuele problemen kan leiden tot een dictum dat meer mogelijkheden biedt.

Vooralsnog komt het de projectgroep derhalve voor dat geen wetswijziging nodig is om de gerechtsdeskundige meer bevoegdheden te geven omdat het zou moeten lukken met de huidige wetsbepalingen de slagvaardigheid van gerechtsdeskundigen te vergroten.

De voorzieningenrechters zeggen overigens open te staan voor het benoemen van een maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" en deze een beperkte opdracht te geven. In voorkomend geval kan deze opdracht worden uitgebreid. In heel ander verband (bij letselschade) wordt een enkele keer een vergelijkbare coördinerend persoon benoemd die een aantal andere deskundigen, die elk hun eigen onderzoek doen, verbindt en zo nodig aanstuurt. Het voordeel van dit type gerechtsdeskundige is ook dat hij het proces tot een goed einde kan brengen. Het is volgens de voorzieningenrechters geen probleem als de deskundige zelf geen eindrapport schrijft, maar alleen feiten verzamelt en die op schrift stelt. Overigens is ook kort gesproken over het bewijsbeslag maar dit maakt geen onderdeel uit van dit project (zie ook onder 7.7).

In het gesprek van de projectgroep met een aantal voorzieningenrechters is ten aanzien van hun bevoegdheid het volgende naar voren gekomen. De voorzieningenrechters vragen zich af of de beleving van de advocatuur, dat de Rotterdamse voorzieningenrechters terughoudend zijn in het aannemen van bevoegdheid dan wel het verlenen van verlof om onderzoek te doen aan boord, terug te voeren is op een enkele zaak uit het verleden. De advocaten noemen twee zaken in het verleden die daartoe aanleiding hebben gegeven.

De voorzieningenrechters benadrukken dat zij vanzelfsprekend geen toezegging kunnen doen over beslissingen omtrent hun bevoegdheid in de toekomst, waarbij zij uiteraard de wettelijke kaders zullen respecteren, maar dat zij niet strenger zullen zijn dan strikt noodzakelijk. Een simpele oplossing zou kunnen zijn dat partijen ter plekke afspreken dat de Rotterdamse rechter bevoegd is. Er zijn geen jurisdicties bekend waarbij een expliciete forumkeuze problemen zou geven. De advocatuur vraagt zich af of er daarbij geen koppeling met de hoofdzaak moet zijn. De voorzieningenrechters menen dat dit niet zonder meer noodzakelijk is als het gaat om een spoedvoorziening/voorlopige maatregel. Los hiervan hebben zij kennis

genomen van de notitie van Frank Stevens¹¹ die volgens hen goed de heersende lijn in de rechtspraak weergeeft.

7.2 Leidraad gerechtsdeskundigen

Voor deskundigen die door de rechtbank in civiele zaken worden aangesteld op grond van artikel 194 Rv is enige jaren geleden de Leidraad voor gerechtsdeskundigen in civiele zaken (hierna: de Leidraad) ontwikkeld. Deze Leidraad biedt steun voor het deskundigenonderzoek en het opstellen van het deskundigenrapport. De eerste gedachte was om in een apart document de aanvullingen op die leidraad voor maritieme gerechtsdeskundigen uiteen te zetten en de Leidraad als zodanig bij dat document te voegen door middel van verwijzing. Echter, bij nadere lezing van die Leidraad bleek dat het maritieme onderzoek op meerdere punten afwijkt, zeker in het geval van incidenten, waarbij direct onderzoek vereist is. Daarnaast is het voor de vier verschillende types maritieme gerechtsdeskundigen lastig om te beoordelen wat in hun geval wel en wat niet van toepassing is van de algemene Leidraad. Verwarring moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Tegen die achtergrond is een separate concept-Leidraad opgesteld voor de maritieme gerechtsdeskundige. Het is aan de rechtbank om een definitieve versie vast te stellen. De rechtbank gaat er overigens mee akkoord dat een aparte contactpersoon als vraagbaak voor maritieme gerechtsdeskundigen wordt aangewezen.

7.3 Praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige “volledig” en “coördinator”

Indien zich een maritiem incident heeft voorgedaan, wendt een partij of haar verzekeraar zich tot een advocaat die vervolgens een verzoek doet aan de rechtbank in de zin van artikel 8:494 en/of 8:495 dan wel art. 8:958/959 BW (onderzoek naar toestand van (en/of oorzaak van schade aan) zaken en/of artikel 202 Rv (voorlopig bericht of verhoor van deskundigen en/of voorlopige plaatsopneming en bezichtiging) en/of 843a Rv (inzage, afschrift van bescheiden) en het daaraan gekoppelde bewijsbeslag. Omdat spoed geboden kan zijn dient de rechtbank voor dergelijke verzoeken 24/7 beschikbaar te zijn. Op dit moment is dat al het geval. De voorzieningenrechter beschikken om toerbeurt over een pikettelefoon waarop zij dag en nacht bereikbaar zijn. Het verdient aanbeveling dat de advocaat in zijn verzoek reeds de naam noemt van een liefst geregistreerde maritieme gerechtsdeskundige “volledig” of maritieme gerechtsdeskundige “coördinator” die hij tevoren polst of deze beschikbaar is en vrijstaat van partijen.

Bij een ex parte verzoek (een verzoek waarbij de verweerder (gerequesteerde) niet wordt gehoord) is een spoedeisend belang altijd vereist. Voordat de maritieme gerechtsdeskundige daadwerkelijk met zijn werk aanvangt, moet hij in ieder geval de (deskundige van de) wederpartijen uitnodigen om bij de diverse verrichtingen aanwezig te zijn.

---

¹¹ Bijlage 3

Voor de inschakeling van deze twee typen deskundigen is binnen de rechtbank een interne "Handleiding benoeming maritieme gerechtsdeskundige" opgemaakt.

7.4 De praktische gang van zaken bij de maritieme gerechtsdeskundige "zitting"

Rekening houdend met de verhinderdata van partijen en hun advocaten worden zittingen op een termijn van ongeveer 3 á 4 maanden gepland. Binnen de maritieme kamer van de rechtbank Rotterdam is het al jaren gewoonte om 4 tot 6 weken voorafgaand aan de zitting aan partijen een zittingsagenda te sturen. Veelal staan in deze agenda de vragen en onderwerpen genoemd waarover de rechtbank nader wenst te worden ingelicht en ook wordt aangegeven wat de werkwijze (duur, al dan niet pleitnotities toegestaan etc.) zal zijn.

Het lijkt voor de hand te liggen het voornemen tot het inschakelen van deskundigen ook in deze zittingsagenda op te nemen. Dat betekent dat de rechtbank, die in deze fase slechts globaal kennis neemt van het dossier, voortaan ook zal moeten vaststellen of het geschil zich leent voor deskundige voorlichting op één of meerdere onderdelen. Artikel 194, eerste lid Rv eist dat het vonnis (de rolbeschikking) de punten vermeldt waarover het oordeel van deskundigen wordt gevraagd. Bij het inschakelen van een deskundige "zitting" zullen tevoren niet alle vragen uitputtend opgesomd kunnen worden. De echte kennisname van het dossier door de rechtbank vindt immers in de dagen voor de zitting plaats. Het lijkt de projectgroep geen probleem dat in de rolbeschikking wordt volstaan met een globale aanduiding van de te bespreken punten.

Hoewel de wet zwijgt over de wijze waarop de behandeling ter zitting dient te geschieden, ligt het volgens Tekst & Commentaar op art. 194, vijfde lid Rv, voor de hand om aansluiting te zoeken bij de regels voor het getuigenverhoor (zie artikel 200 lid 5 Rv). Aldus zullen eerst de rechters en daarna partijen de gelegenheid krijgen om vragen aan de deskundige te stellen. Uiteraard kunnen partijen zich daarbij laten ondersteunen door hun eigen deskundigen.

Artikel 198, vijfde lid Rv schrijft voor dat de slotsom van het mondeling verslag in het proces-verbaal wordt opgenomen en dat deze na voorlezing, behalve door de griffier, ondertekend wordt door de rechter aan wie het verslag is uitgebracht en door de deskundigen. Bij de brainstorm (zie inleiding) bleek al dat het vanwege de technische complexiteit voor de griffier niet mee zal vallen om een en ander helder in het proces-verbaal op te nemen, laat staan als dat meteen ter zitting moet gebeuren. Het verdient aanbeveling dat in deze zaken een bandopname wordt gemaakt van de zitting en dat de rechter, zoals nu al bij comparities gebruikelijk is, op de voet van het bepaalde in artikel 88, derde lid Rv aan partijen toestemming vraagt om het proces-verbaal later op te maken en aan partijen en deskundigen een termijn te geven om schriftelijk op het nagezonden proces-verbaal te kunnen reageren.

7.5 Eventueel horen van getuigen door de rechtbank

De maritieme gerechtsdeskundigen "volledig" en "coördinator" kunnen zelf in voorkomende gevallen verklaringen afnemen van bijvoorbeeld de bemanning (zie

te koersen op vaste maritieme gerechtsdeskundigen. Het is verheugend dat de NVV en de Erasmus School of Law als medeopdrachtgever wensen op te treden.

De nieuwe voorziening past goed binnen de recent gestarte campagne van de gemeente Rotterdam: "Rotterdam, Maritime Capital of Europe", waarbij het er niet alleen om gaat de Rotterdamse haven zelf op de kaart te zetten maar ook belangrijke ondersteunende pijlers, zoals de (juridische) maritieme dienstverlening.

Het probleem

Tijdens de op 16 februari 2017 gehouden workshops werden o.a. de volgende opmerkingen gemaakt:

- het is moeilijk om binnen Nederland echt onafhankelijke deskundigen te vinden; vaak hebben zij hun eigen (commerciële) belangen;
- deskundigen hebben onvoldoende bevoegdheden om medewerking van schip en lading af te dwingen;
- door partijen zelf ingeschakelde experts zijn niet onafhankelijk;
- het is gewoonte geworden dat partijexperts veelvuldig op elkaars rapporten reageren, hetgeen de efficiency niet altijd ten goede komt;
- de rechtbank is terughoudend in het inwilligen van op artikel 8:494 en/of 8:495 BW gebaseerde verzoeken tot het instellen van een gerechtelijk onderzoek;
- de rechtbank zou er aan kunnen bijdragen dat rapporten ex 8:494 en/of 8:495 BW meer (internationaal) gezag verkrijgen;
- een afweging voor advocaten om geen gebruik te maken van de mogelijkheden van 8:494 en/of 8:495 BW betreft het kostenaspect.

Reeds in 2010 schreef mr. J. A. Kruit over het ondergewaardeerde instituut van de maritieme gerechtsexpert¹⁸. Ook zij signaleert dat de gerechtsexpertise in Nederland, anders dan in België, uit de gratie geraakt lijkt te zijn en bepleit het instituut aan te passen zodat het een waardevol instrument zou kunnen worden voor het verkrijgen van bewijs en derhalve beslissende betekenis zou kunnen krijgen voor de afloop van ladingvorderingen. Volgens haar dreigt de verdragsrechtelijke (HVR¹⁹ en in de toekomst de Rotterdam Rules²⁰) en wettelijke medewerkingsverplichting (artikel 8: 493 BW²¹) een lege huls te worden omdat het afdwingen daarvan in de praktijk vooral voor de ladingbelanghebbenden moeizaam blijkt. Zowel op het gebied van de benoeming van de gerechtsexpert, de gerechtsexpertise zelf als op het gebied van de samenwerking met de rechtbank heerst volgens haar onduidelijkheid.

Binnen de rechtbank is een " Handleiding benoeming gerechtsexpert voor maritieme zaken (artt. 8:494-496 Burgerlijk Wetboek)" opgesteld waarin in enige mate wordt ingespeeld op de door mr. Kruit gesignaleerde knelpunten. Onder meer wordt ingegaan op de wederpartij die weigerachtig is de gerechtsexpert tot het

---

¹⁸ "De gerechtsexpert voor maritieme zaken", Tijdschrift Vervoer & Recht 2010-4, p. 109 t/m 117

¹⁹ Artikel III-6 Hague Visby Rules

²⁰ Artikel 23 lid 6

²¹ Artikel 8:493 Burgerlijk Wetboek luidt: "Indien er zekerheid of vermoeden bestaat, dat er verlies of schade is, moeten de vervoerder en de ontvanger elkaar over en weer in redelijkheid alle middelen verschaffen om het onderzoek van de zaak en het natellen van de colli mogelijk te maken".

schip toe te laten en de mogelijkheid van het horen van kapitein en bemanning. Erg uitgewerkt is de handleiding echter nog niet. Er staat bijvoorbeeld ook in dat het aanbeveling verdient dat de rechtbank een lijst van deskundigen aan gaat leggen maar zo ver is het nog niet gekomen.

Prof. dr. F.G.M. Smeele signaleert²² dat anders dan in de Franse en Belgische maritieme en transportpraktijk vrijwel de gehele bewijsgaring en het feitenonderzoek in Nederland verricht wordt door partijexperts. Ook hij constateert de ongelijke bewijspositie van partijen en spreekt de wens uit dat de praktijk een effectief en eenvoudig afdwingbaar processueel middel in handen wordt gespeeld om de medewerking van de wederpartij aan de informele schadevaststelling en het zekerstellen van de bewijsmiddelen af te dwingen. Overigens signaleert hij dat in de binnenvaart van oudsher vaker wordt besloten tot een tegensprekelijke expertise. Waarom kan dat daarbuiten niet? Ook is een terugkerend probleem dat partijexperts vaak geen toestemming krijgen om vragen over het schadefeit te stellen aan de getuigen van de wederpartij. Omdat het doorgaans ook niet lukt om op zeer korte termijn een voorlopig getuigenverhoor bij de rechtbank te laten houden is deze potentieel belangrijke bron van informatie volgens hem feitelijk niet beschikbaar. Tot slot schrijft Smeele over de wettelijke medewerkingsverplichting (artikel 8: 493 Burgerlijk Wetboek) dat deze zich helaas beperkt tot onderzoek aan de lading in het kader van vervoersovereenkomsten.

Vanuit de praktijk van de Maritieme Kamer zijn ervaringen gemeld over eigengereid optreden van deskundigen, onvoldoende expertise, het onvoldoende betrekken van partijen/belanghebbenden bij het onderzoek en een te lange doorlooptijd van deskundigenberichten. Ook is een geval bekend van het schrappen van een bepaalde passage in een expertiserapport op verzoek van de opdrachtgever. Hoe actief stelt de rechter zich op voordat de gerechtsdeskundige aan het werk gaat? Is de rechter tussentijds beschikbaar als er zich incidenten voordoen? Verdient het aanbeveling om na het uitbrengen van het deskundigenbericht een (regie)comparitie te gelasten? Als aandachtspunt wordt door de voorzieningenrechters meegegeven dat zij zich formeel niet bezig kunnen houden met uitvoeringsperikelen als inmiddels door hen al een eindbeschikking is gegeven. Of verdient het aanbeveling om de beslissing daarvoor aan te houden?

De rondgang onder ketenpartners dit najaar heeft bevestigd dat het starten van dit project als zinvol wordt ervaren. Vooral in Nederland treden experts en de bureaus waaraan zij verbonden zijn in de praktijk hoofdzakelijk op voor òf het schip òf voor de lading en men is ook commercieel van vaste opdrachtgevers afhankelijk. Vooral de ladingexperts hebben moeite om aan hun informatie te komen. Experts ervaren weleens druk om in hun rapport niet helemaal volledig te zijn; het komt voor dat zij opdracht krijgen bepaalde passages te schrappen.

---

²² F.G.M. Smeele, "Scheepsongevallen en transportschade" in "Schadevaststelling en de rol van de deskundige", Serie Recht en Praktijk, 2008, blz. 89-99

Er zijn ook andere dilemma's. Vaak is expertise op meerdere deelterreinen nodig. Heeft een gerechtsdeskundige in een dergelijk geval mandaat om andere experts bij zijn onderzoek te betrekken?

In het al bestaande Landelijk Register voor Gerechtelijk Deskundigen (LRGD) staan ook deskundigen op het gebied van scheepsbouw, scheepvaart en techniek maar om onduidelijke redenen wordt daar in de praktijk nauwelijks gebruik van gemaakt.

Doelstelling

De doelstelling van het project is om voorzieningen te treffen die het mogelijk maken dat de rechtbank onafhankelijke nautische en/of technische deskundigen benoemt die beschikken over bevoegdheden en ondersteuning vanuit de rechtbank waardoor deze deskundigen in staat zijn op een voor de internationale maritieme praktijk bruikbare wijze onderzoek te doen naar de oorzaak, aard en omvang van aan boord van en/of door schepen veroorzaakte schade. De voorzieningen dienen zowel voor de zee als binnenvaart²³ geschikt te zijn. Hierbij gaat het niet alleen om schade die onder vervoerovereenkomsten wordt geleden maar ook die als gevolg van aanvaringen, ongevallen en hulpverlening. Ook schades door technische mankementen aan slooponderdelen vallen hieronder.

In de lijn van de artikelen 8:494 en 8:495 BW richt het project zich op het gerechtelijk (voor) onderzoek op het gebied van het vervoer maar ook op het voorlopig deskundigenbericht (art. 202 Rv) en het deskundigenbericht of verhoor van art. 194 Rv. Er zijn ook raakvlakken met het voorlopig getuigenverhoor van art. 186 Rv.

De wettelijke regeling zoals neergelegd in artikel 8:494 en/of 8:495 BW is uiterst beknopt en de rechter heeft een discretionaire bevoegdheid om wel of geen gerechtelijk onderzoek te gelasten. Dit heeft als nadeel dat de praktijk aan deze wettelijke voorzieningen thans weinig houvast heeft maar als voordeel dat er veel ruimte is voor ontwikkeling op korte termijn van een wel bruikbare voorziening. Of ook de andere regelgeving voldoende ruimte biedt zal nader bezien moeten worden. Er zal naar gestreefd worden om het huidige en toekomstige (KEI) wettelijke kader als uitgangspunt te nemen en alleen wanneer daarbinnen geen doeltreffende voorzieningen te treffen zijn aan te dringen op wetwijziging. Inspiratie kan mogelijk opgedaan worden in de wijze waarop andere landen de benoeming en bevoegdheden van maritieme gerechtsdeskundigen in de wet hebben geregeld en/of feitelijk hebben georganiseerd.

Resultaten

Het project zou in de eerste plaats moeten bestaan uit onderzoek naar de mogelijkheden om de regeling van artikel 8:494 en/of 8:495 BW te combineren met andere wettelijke voorzieningen, zoals het door een deurwaarder te leggen bewijsbeslag, het voorlopig getuigenverhoor en/of het voorlopig deskundigenbericht, om de expert meer bevoegdheden mee te geven. Wellicht kan ook inspiratie gevonden worden in de in Middelburg ontwikkelde praktijk om een

---

²³ In de artikelen 8:958 t/m 8:961 BW is het benoemen van een gerechtsdeskundige in de binnenvaart geregeld. Deze regeling is vrijwel identiek aan die van de artikelen voor het zeerecht

voorlopig getuigenverhoor te gelasten teneinde afgifte van radarbeelden te kunnen bewerkstelligen in het kader van de regeling Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart. De Rotterdamse rechtbank werd hier kort na het ingaan van de wettelijke concentratie van scheepvaartzaken mee geconfronteerd. Mogelijk kunnen als resultaat één of meer modelverzoekschriften worden opgesteld. Het is immers niet gezegd dat in alle gevallen de deskundige een allesomvattend onderzoek zal moeten verrichten. Wellicht kan in bepaalde gevallen volstaan worden met het snel ter beschikking komen van bewijsmateriaal voor alle betrokken partijen.

Zoals al door mr. J. A. Kruit gesuggereerd zal de "Leidraad voor gerechtsdeskundigen in civiele zaken" moeten worden aangepast aan de bijzonderheden van de maritieme praktijk (denk bijvoorbeeld aan de geboden snelheid van handelen en de communicatie met partijexperts) en ook dient binnen de rechtbank een voorziening te worden getroffen zodat een gerechtsdeskundige in geval van vragen en problemen snel terug kan vallen op de rechtbank. Dit vereist een actieve (24/7) opstelling van de rechtbank. Resultaten zijn dus een aangepaste Leidraad of apart protocol en interne werkinstructie voor de rechtbank. De voor de praktijk relevante inhoud van die werkinstructie dient extern gepubliceerd te worden.

Er zal een mogelijkheid gecreëerd moeten worden dat door de deskundigen (met spoed), al dan niet in samenwerking met de rechtbank en in aanwezigheid van advocaten, getuigen gehoord kunnen worden. Het niet verlenen van medewerking daaraan door een partij zou consequenties moeten hebben.

Ook nadat het rapport van de deskundige gereed is zal het door de rechtbank bijvoorbeeld van een stempel moeten kunnen worden voorzien zodat het ook in andere landen van waarde kan zijn. Duidelijkheid moet er ook zijn over de vraag in welke taal/talen het deskundigenbericht wordt uitgebracht. Naar Nederlands recht geldt dat het rapport van de gerechtsexpert wordt vermoed juist te zijn indien de wederpartij voor het onderzoek is uitgenodigd²⁴.

Essentieel in het plan is het vinden van onafhankelijke en capabele experts. Het is al voorgekomen dat leden van de Belgische Nautische Commissie in Nederland zijn benoemd, zodat de mogelijkheid daarvan op ruimere schaal dient te worden onderzocht. Mogelijk kan samengewerkt gaan worden met de Belgen. Vanuit de praktijk komen overigens wel klachten over o.a. de lange duur waarop soms door hen gerapporteerd wordt. Hun expertise ligt overigens op het nautische vlak – alle vier leden zijn voormalig "kapitein ter lange omvaart" – en minder op het technische.

Daarom kan de mogelijkheid van samenwerking met bijvoorbeeld (oud) leden van het Tuchtcollege voor de Scheepvaart worden onderzocht. Van dit college maken o.a. ervaren kapiteins en (hoofd)werktuigkundigen deel uit²⁵, die al enige ervaring hebben met het onafhankelijk interpreteren en beoordelen van dossiers. Andere bronnen die genoemd zijn: het nautisch onderwijs en het loodswezen. Deze experts

---

²⁴ Zie artikel 8:494 lid 2 en 8:495 lid 2 BW

²⁵ Maar ook loodsen, hydrografen, reders en vissers.

in de dop zullen verder moeten worden opgeleid en begeleid, met name op het gebied van onderzoeksvaardigheden, verhoortechnieken, schriftelijk rapporteren en basale juridische kennis. Resultaat is hier het vinden en opleiden van een nader te bepalen aantal onafhankelijke en ruim inzetbare nautische en technische experts die op een te publiceren lijst kunnen worden geplaatst. Hoewel in de praktijk ook regelmatig behoefte is aan warenexperts lijkt het reeds vanwege de enorme variëteit aan te vervoeren waren niet realiseerbaar om ook deze expertise vanaf het begin binnen het project onder te brengen.

Ook is het niet uitgesloten dat bestaande maritieme experts, die voldoen aan de maatstaven van onafhankelijkheid en expertise, kunnen gaan participeren in de nieuwe opzet. Het voordeel daarvan is dat zij al ruime onderzoekservaring hebben en weten hoe ze moeten rapporteren.

Een vraag is welke organisatie in de toekomst met het beheer van bijvoorbeeld de lijst van te benoemen deskundigen wordt belast. Wordt dat een bestaande organisatie zoals het LRGD, het NIVRE of een andere?

Het project dient tenslotte te resulteren in afspraken althans richtlijnen voor de financiële vergoeding van de gerechtsexpert. De kosten van het gerechtelijk onderzoek komen in eerste instantie voor de verzoeker²⁶ maar de rechter kan deze kosten ten laste van de wederpartij brengen²⁷. Bij deskundigenberichten die later bij vonnis worden gelast geldt in beginsel dat de eisende partij de door de rechtbank te begroten kosten moet voorschieten²⁸. Indien gedaagde echter de bewijslast heeft zal deze de kosten moeten voorschieten. In de later uit te spreken kostenveroordeling worden de kosten van het deskundigenbericht begrepen. Uiteindelijk zullen het veelal verzekeraars zijn die de rekening gepresenteerd krijgen.

Organisatie

Als hoofdopdrachtgever van het project geldt de rechtbank Rotterdam in de persoon van de teamvoorzitter handel en haven (mr. W.J. van den Bergh). Omdat het project samen met ketenpartners van de rechtbank wordt uitgevoerd is het fijn dat Taco van der Valk (voorzitter NVV) en Frank Smeele (Erasmus School of Law/ Maritime and Transport Law) bereid zijn gevonden om als mede opdrachtgever op te treden. Het NIVRE wil de kat nog even uit de boom kijken en zal eventueel later nog als mede opdrachtgever gaan optreden.

De opdrachtgevers zijn verantwoordelijk voor de projectopdracht, de samenstelling van de projectgroep en aan hen wordt het eindresultaat aangeboden. Tussentijds zal aan hen alleen op verzoek van de projectgroep om nadere sturing en/of facilitering worden verzocht.

De projectgroep zal bestaan uit de volgende personen:
namens de Maritieme Kamer van de rechtbank Rotterdam:

---

²⁶ Zie artikel 8:496 lid 1 BW

²⁷ Artikel 633 lid 2 Rv

²⁸ Artikel 195 Rv

- mr. P.C. (Peter) Santema, voorzitter en mr. V. (Kiki) Bouchla, secretaris

namens de NVV:

- mr. dr. J. (Jolien) Kruit en mr. M. (Markwin) Wattel;

namens de Erasmus School of Law:

- dr. F. (Frank) Stevens en mr. M. (Michelle) de Vries;

namens het NIVRE: (branche Transport/ Goederen)

- W. (Walter) Dekkers (P&I deskundige) en M. (Marc) Schuling (ladingdeskundige) (branche Scheepvaart & Techniek)
- M. de Bakker (preventiemanager)

namens het Tuchtcollege voor de Scheepvaart;

- drs. ing. S.M. (Sander) den Heijer (oud WTK, thans verbonden aan Netherlands Maritime Technology)

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de leden van de projectgroep zonder last of ruggespraak optreden. Integendeel, van hen wordt verwacht dat zij intensief afstemmen met hun achterban.

Andere ketenpartners die niet zullen participeren in het project maar in de uitvoeringsfase om advies gevraagd kunnen worden (dan wel geïnformeerd dienen te zijn) zijn onder meer:

de Nederlandse Vereniging voor Vervoerrecht Advocaten, organisaties van experts (Koninklijke Nederlandse Vereniging van Technici op Scheepvaartgebied en de technische commissie van IVR), assuradeuren (Platform Transport van het Verbond van Verzekeraars, Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs en/of Rotterdamse Beurs Transport Sociëteit), het Havenbedrijf Rotterdam /Havenmeester Rotterdam en/of Rotterdam Maritime Services Community (RMSC), de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij (NVKK) en vertegenwoordigers van het Maritiem Onderwijs.

Voorwaarden en risico's

Voor participatie van de rechtbank in dit project is het van belang vanaf het begin duidelijk te maken dat individuele rechters onafhankelijk zijn en zich op voorhand niet kunnen committeren aan de benoeming van gerechtsdeskundigen en andere in het kader van dit project te maken "afspraken".

Het project kan bedreigend zijn voor de huidige expertisebureaus maar hoeft dat niet te zijn als partijen behoefte blijven behouden aan het aanstellen van partijexperts, bijvoorbeeld als het gaat om vertegenwoordiging van een partij bij het in te stellen onderzoek.

Het wordt een uitdaging om het commercieel aantrekkelijk te maken voor vaste gerechtsdeskundigen als zij zich vanwege hun onafhankelijkheid naast het werk voor de rechtbank niet ook mogen verbinden aan vaste opdrachtgevers.

Verzekeraars hebben er op gewezen dat in de praktijk slechts enkele zaken uiteindelijk bij de rechtbank worden aangebracht en dat het gros daarvoor al (in der minne) is geregeld. Zij hebben in de meeste gevallen geen behoefte aan een groots opgetuigde (en dure) voorziening en hechten aan het benoemen van hun

13.3 Bijlage 3: Notitie “Bevoegdheid van de Nederlandse rechter inzake voorlopig deskundigenverhoor of bericht” van Frank Stevens

Bevoegdheid van de Nederlandse rechter inzake voorlopig deskundigenverhoor of bericht.

(1) Inleiding.

1. In maritieme en transportzaken is het inschakelen van een deskundige geregeld aangewezen. Niet alleen zijn de problemen complex technisch van aard, er moet doorgaans ook snel gehandeld worden. Bemanningsleden moeten gehoord worden vóór het schip weer vertrekt, de plaats van het incident moet opgeruimd worden zodat de normale exploitatie weer verdergezet kan worden, enz.

2. Het Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering geeft de rechter de mogelijkheid om een bericht of verhoor van deskundigen te bevelen, en dit zowel in het kader van een hangende bodemprocedure (art. 194 e.v. WBR) als voorafgaand aan een bodemprocedure (art. 202 e.v. WBR). Daarnaast voorzien artt. 8:494495 BW, specifiek voor het vervoer van goederen, de mogelijkheid voor de rechter om een gerechtelijk onderzoek te bevelen, waarbij uitdrukkelijk wordt bevestigd dat dit indien nodig aan boord van het schip uitgevoerd kan worden.

(2) Deskundigenbericht of verhoor in het kader van een hangende bodemprocedure.

3. Wanneer een bodemprocedure hangende is voor de (per hypothese bevoegde) Nederlandse rechter, kan deze in het kader van die procedure een bericht of verhoor van deskundigen bevelen, en dit zowel op verzoek van partijen als ambtshalve (art. 194 WBR). In dergelijk geval is de bevoegdheid van de rechter niet betwist, noch wanneer de rechter bevoegd is op grond van Nederlands recht, noch wanneer de rechter bevoegd is op grond van de (herschikte) Brussel I Verordening. In de arresten Van Uden³⁰ en Mietz³¹ heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een rechter die bevoegd is van het bodemgeskil kennis te nemen, tevens bevoegd is voorlopige of bewarende maatregelen te gelasten, zonder dat deze laatste bevoegdheid afhankelijk is van het vervuld zijn van nadere voorwaarden.

(3) Voorlopig deskundigenbericht of verhoor.

4. Art. 202 WBR biedt de rechter de mogelijkheid om een voorlopig bericht of verhoor van deskundigen te bevelen, voordat een bodemprocedure aanhangig is. Aangezien nog geen procedure hangende is, kan dit uiteraard alleen op verzoek van een partij en niet ambtshalve door de rechter.

5. Wanneer de Nederlandse rechter bevoegd is om kennis te nemen van de latere procedure ten gronde, bestaat ook hier geen betwisting over zijn bevoegdheid om een voorlopig deskundigenbericht of verhoor te bevelen.

---

³⁰ HvJ 17 november 1998, C-391/95 (Van Uden / Deco Line).

³¹ HvJ 27 april 1999, C-99/96, (Mietz / Intership Yachting).

6. In maritieme en transportzaken komt echter geregeld voor dat een partij in Nederland een deskundigenonderzoek wil laten uitvoeren dat betrekking heeft op een betwisting waarvoor niet de Nederlandse, maar een buitenlandse rechter bevoegd is. In die hypothese is niet langer evident of de Nederlandse rechter nog steeds bevoegd is om een voorlopig deskundigenbericht of verhoor te bevelen. Voor de beantwoording van deze vraag dient een onderscheid gemaakt te worden al naargelang de verweerder zijn woon of verblijfplaats heeft in een EU lidstaat of niet. In het eerste geval (EU verweerder) zal de (herschikte) Brussel I Verordening bepalen of de Nederlandse rechter bevoegd is. In het tweede geval (niet-EU verweerder) is de Verordening niet van toepassing en zal de bevoegdheid van de Nederlandse rechter bepaald worden op grond van het Nederlandse recht, meer bepaald het Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering.

(3).1 EU verweerder – Brussel I Verordening.

7. De herschikte Brussel I Verordening voorziet in art. 35 een specifieke rechtsgrond voor voorlopige en bewarende maatregelen:

In de wetgeving van een lidstaat vastgestelde voorlopige of bewarende maatregelen kunnen bij de gerechten van die staat worden aangevraagd, zelfs indien een gerecht van een andere lidstaat bevoegd is om van het bodemgeschil kennis te nemen.

Deze bepaling bestond in quasi identieke vorm voordien reeds in art. 31 van de oorspronkelijke Brussel I Verordening, en daarvoor in art. 24 van het EEX-verdrag. Het gaat om een zelfstandige bevoegdheidsgrond, die de bevoegdheidsgronden van art. 4 e.v. aanvult³².

8. Het EEX-verdrag en de oorspronkelijke en herschikte Brussel I Verordening gebruiken echter wel het begrip 'voorlopige en bewarende maatregelen', maar geen van deze teksten geeft een definitie van dit begrip. Sommige auteurs hebben het standpunt verdedigd dat hier enkel maatregelen bedoeld zijn die dienen om de latere uitvoering van een uitspraak ten gronde veilig te stellen (zoals een conservatoir beslag, een incassokortgeding, de aanstelling van een sekwester, enz.), maar niet maatregelen die te maken hebben met bewijsvergaring. Dergelijke maatregelen zouden in het geheel niet onder het toepassingsgebied van het verdrag of de verordening vallen, maar louter beheerst worden door het toepasselijke nationale recht. Alleszins is opvallend dat in de literatuur over 'voorlopige en bewarende maatregelen' duidelijk meer aandacht wordt besteed aan maatregelen ter vrijwaring van latere uitvoering, en dat aan maatregelen inzake bewijsgaring veel minder of zelfs helemaal geen aandacht wordt besteed³³.

Het standpunt dat bewijsmaatregelen buiten het toepassingsgebied van de (herschikte) Brussel I Verordening blijven is echter sinds het St. Paul Dairy arrest

³² HvJ 17 november 1998, C-391/95 (Van Uden Maritime / Deco-Lone), r.o. 20. Zie tevens B. van het Kaar, IPR-bewijsrecht en bewijsverkrijging, Kluwer, 2008, 107.

³³ Zie bijv. A. Bruns, "Provisional Measures in European Civil Procedural Laws – Preservation of Variety or Need for Harmonization?", in R. Stürner & M. Kawano, Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures, Mohr Siebeck, 2011, 183-191, die allerlei bewarende maatregelen bespreekt, maar met geen woord rept over bewijsmaatregelen.

niet meer houdbaar. In dit arrest werd immers expliciet aan het Hof van Justitie gevraagd of een voorlopig getuigenverhoor – evident een bewijsmaatregel – een voorlopige en bewarende maatregel was. Indien bewijsmaatregelen niet binnen het toepassingsgebied van de Brussel I Verordening zouden vallen, had het Hof uiteraard in die zin moeten antwoorden, en dat is niet gebeurd. Minstens impliciet heeft het Hof derhalve geoordeeld dat bewijsmaatregelen wel degelijk onder de Verordening vallen. Ook considerans 25 bij de Brussel Ibis Verordening noemt uitdrukkelijk bewijsmaatregelen als voorbeeld van voorlopige en bewarende maatregelen.

9. Er moet derhalve uitgemaakt worden wat het begrip 'voorlopige en bewarende maatregelen' precies inhoudt en in welke mate bewijsmaatregelen hieronder vallen. Het staat vast dat dit begrip autonoom geïnterpreteerd moet worden en dat hiervoor niet teruggevallen kan worden op nationaalrechtelijke concepten³⁴. In het Reichert II arrest heeft het Hof van Justitie voorlopige en bewarende maatregelen als volgt gedefinieerd:

maatregelen die

- ter zake van onderwerpen die binnen het toepassingsgebied van het Executieverdrag vallen
- bedoeld zijn een feitelijke of juridische situatie te handhaven ter bewaring van rechten waarvan de erkenning langs andere weg wordt gevraagd voor de rechter die van het bodemgeschil kennis neemt.

10. Vooreerst is vereist dat de maatregel betrekking heeft op een onderwerp waarop het EEX verdrag, en thans de Verordening, van toepassing is. Voor een maatregel die betrekking heeft op een recht waarop de Verordening niet toepasselijk is, zoals bijvoorbeeld onderhoudsverplichtingen uit verwantschap of huwelijk (art. 2.e Brussel Ibis Verordening), kan de bijzondere bevoegdheidsgrond van art. 35³⁵ niet ingeroepen worden. In maritieme en transportzaken zullen de gevraagde maatregelen vrijwel steeds betrekking hebben op burgerlijke of handelsrechtelijke geschillen (aansprakelijkheid van de vervoerder, aansprakelijkheid inzake aanvaring, enz.), zodat op dit soort maatregelen de Brussel Ibis Verordening wel van toepassing is.

11. Verder moet het gaan om maatregelen die bedoeld zijn om een feitelijke of juridische situatie te handhaven. Deze omschrijving is onmiddellijk begrijpelijk in het kader van de klassieke bewarende maatregelen, maatregelen die bedoeld zijn ter vrijwaring van de latere uitvoering, zoals een conservatoir beslag of de Engelse 'freezing orders'. Voor bewijsmaatregelen is echter een grotere mentale flexibiliteit vereist om deze te zien als het 'handhaven van een feitelijke of juridische situatie'. Bewijsmaatregelen kunnen onder meer tot doel hebben een feitelijke situatie te beschrijven en vast te leggen, maar 'handhaven' is niet de meest voor de hand liggende woordkeuze in deze context. Hoe dan ook, ook hier moet aangenomen worden dat het Hof van Justitie in het St Paul Dairy arrest minstens impliciet heeft

---

³⁴ P. Mankowski, "Selbständige Beweisverfahren und einstweiliger Rechtsschutz in Europa", JZ 23/2005, (1144), 1145.

³⁵ HvJ 27 maart 1979, C-143/78, De Cavel

geoordeeld dat bewijsmaatregelen wel degelijk maatregelen ter 'handhaving' van een feitelijke of juridische situatie kunnen zijn. In zijn conclusie bij het arrest bevestigt advocaat-generaal Ruiz-Jarabo Colomer overigens uitdrukkelijk dat een maatregel die de bewaring van bewijsmateriaal nastreeft zodat dit in een achteraf aanhangig te maken bodemgeschil kan worden gebruikt, onder het begrip 'voorlopige of bewarende maatregelen' valt³⁶.

12. In het arrest *St Paul Dairy* kwam het Hof van Justitie uiteindelijk echter tot de conclusie dat de daar aan de orde zijnde bewijsmaatregel – een voorlopig verhoor van een Nederlandse getuige in het kader van een potentieel geschil tussen twee Belgische partijen – geen voorlopige of bewarende maatregel was in de zin van art. 24 EEX verdrag, zodat de Nederlandse rechter aan deze bepaling ook geen bevoegdheid kon ontleen om het gevraagde getuigenverhoor te bevelen. De beslissing van het Hof wordt echter zeer duidelijk gekleurd en beïnvloed door het feit dat het Hof Amsterdam in de prejudiciële vraag, en voordien de Hoge Raad in zijn arrest van 24 maart 1995³⁷, hadden aangegeven dat een voorlopig getuigenverhoor niet enkel dient om te voorkomen dat bewijs verloren gaat, maar ook, en zelfs vooral, om de slaagkansen van een potentiële procedure in te schatten³⁸. Zowel de advocaat-generaal³⁹ als het Hof⁴⁰ zelf benadrukken zeer uitdrukkelijk de 'inschattingsfunctie' van het voorlopig getuigenverhoor. Ook het dictum van het arrest sluit expliciet de inschattingsfunctie in: een maatregel waarbij het verhoor van een getuige wordt gelast valt niet onder het begrip 'voorlopige of bewarende maatregelen' wanneer het doel van dit verhoor is "... de aanvrager daarvan in staat te stellen, in te schatten of een eventuele vordering opportuun is, de rechtsgrondslag van die vordering te bepalen en de relevantie te beoordelen van de middelen die in dat verband kunnen worden aangevoerd".

13. Bovendien is de beslissing in *St Paul Dairy* beïnvloed door de 'Bewijsverordening'⁴¹, die net in werking was getreden toen het arrest gewezen werd. Er werd aangenomen dat bewijsverkrijging in het buitenland voortaan door de Bewijsverordening beheerst zou worden en dat de procespartijen hiervoor geen beroep meer zouden (moeten) doen op de voorlopige en bewarende maatregelen van art. 35 Brussel Ibis Verordening⁴². In zijn conclusie geeft de advocaat-generaal zelfs uitdrukkelijk aan dat de prejudiciële vraag van het Hof Amsterdam nog enkel een 'louter historisch belang' heeft⁴³. Bovendien voorziet art. 1.(2) van de

---

³⁶ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punt 47.

³⁷ NJ 1998, 414

³⁸ Overigens geeft de Hoge Raad deze kwalificatie in het kader van de vraag of een verzoek tot voorlopig getuigenverhoor een 'geding' is in de zin van art. 6.1 EVRM. Deze vraag wordt ontkennend beantwoord, omdat een 'geding' impliceert dat burgerlijke rechten en verplichtingen worden vastgesteld, terwijl het bij een voorlopig getuigenverhoor (onder meer) gaat om het inschatten van proceskansen.

³⁹ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punten 9, 29 en 49-50.

⁴⁰ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (*St Paul Dairy / Unibel Exser*), r.o. 9 en 16

⁴¹ Verordening (EG) 1206/2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken

⁴² Zie o.m. C. Besso Marcheis, "Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective", in R. Stürner en M. Kawano, *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Mohr Siebeck, 2011, nr. 8 p. 395-396.

⁴³ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punt 59.

Bewijsverordening uitdrukkelijk dat deze niet gebruikt mag worden om partijen in staat te stellen, zich bewijs te verschaffen dat niet bestemd is voor gebruik in een reeds aanhangige of in een voorgenomen procedure. Dit verbod van de Bewijsverordening op zgn. 'fishing expeditions' klinkt onmiskenbaar door in het dictum van het St Paul Dairy arrest.

Fishing expeditions blijven ook vandaag nog uitgesloten, maar op het eerste punt – de verhouding tussen Bewijsverordening en Brussel Ibis Verordening – is de situatie fundamenteel gewijzigd. Het Hof van Justitie heeft immers in de arresten Lippens⁴⁴ en Prorail⁴⁵ bevestigd dat de Bewijsverordening geen exclusief regime invoert, maar enkel bijkomende mogelijkheden biedt aan de procespartijen⁴⁶. Een partij kan in het buitenland bewijs laten inwinnen via de weg van de Bewijsverordening, maar zij kan evenzeer, indien zij daar de voorkeur aan geeft, zelf naar de buitenlandse rechter stappen en zelf ter plaatse het nodige doen. Dit betekent overigens ook dat de Bewijsverordening niet 'omzeild' kan worden, wat in het St Paul Dairy arrest nog een aandachtspunt was⁴⁷. Een regel die bijkomende mogelijkheden creëert wordt niet omzeild wanneer een partij besluit om andere, vroeger reeds bestaande mogelijkheden te gebruiken, eerder dan een van de nieuw ingevoerde mogelijkheden.

14. Het Hof van Justitie geeft in het St Paul Dairy arrest aan dat de bevoegdheidsregel van art. 35 Brussel Ibis bedoeld is om te voorkomen dat partijen schade lijden door de lange termijnen die bij internationale procedures onvermijdelijk zijn⁴⁸. Indien een partij zich immers niet rechtstreeks tot de lokale rechter kan wenden, heeft zij geen andere keuze dan zich te wenden tot de buitenlandse rechter die te gronde bevoegd is. Deze buitenlandse rechter moet dan een eigen deskundige aanstellen om in een andere staat onderzoek te verrichten, wat problematisch kan zijn, of moet via bewijs hulpverdragen of de Bewijsverordening een onderzoek of getuigenverhoor in het andere land aanvragen. In de praktijk blijkt deze procedure vaak complex en stroef, met (te) weinig sturingsmogelijkheden voor de verzoekende partij. In de praktijk wordt de Bewijsverordening dan ook relatief zelden gebruikt, en geven partijen er vaak de voorkeur aan om zelf rechtstreeks bewijsmaatregelen te vragen aan de buitenlandse rechter – geheel in lijn met de door het Hof aangestipte ratio legis van art. 35 Brussel Ibis.

15. De vraag of dergelijke rechtstreekse verzoeken 'voorlopige of bewarende maatregelen' zijn in de zin van art. 35 Brussel Ibis Verordening blijft derhalve actueel. Voor het beantwoorden van die vraag is het St Paul Dairy arrest, om de hoger aangegeven redenen, slechts van beperkt nut. Vooreerst was het Hof van Justitie beperkt door de wijze waarop de prejudiciële vraag werd gesteld en de nadruk die daarin werd gelegd op het feit dat het niet ging om het veilig stellen van bewijs, maar om het inschatten van proceskansen. Daarnaast werd het Hof nog

---

⁴⁴ HvJ 6 september 2012, C-170/11 (Lippens c.s./Kortekaas c.s.).

⁴⁵ HvJ 21 februari 2013, C-332/11 (Prorail / Xpedys).

⁴⁶ A. Nuyts, "Les mesures provisoires dans le Règlement Bruxelles Ibis", T.B.H. 2013/5, 348-356.

⁴⁷ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (St Paul Dairy / Unibel Exser) r.o. 23.

⁴⁸ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (St Paul Dairy / Unibel Exser) r.o. 12.

verder beperkt door de toenmalige mening dat bewijsgaring in het buitenland voortaan door de Bewijsverordening zou worden geregeld en niet meer door het EEX verdrag of door de Brussel I Verordeningen. Uiteindelijk kan uit het St Paul Dairy arrest enkel afgeleid worden dat loutere 'fishing expeditions', het vergaren van zoveel mogelijk bewijsmateriaal in de hoop daar iets nuttig in te vinden, niet acceptabel zijn in de context van het Europese proces en bewijsrecht. Bewijsmaatregelen daarentegen die bestemd zijn om bewijs te verzamelen of veilig te stellen met het oog op gebruik in een reeds aanhangige of nog in te stellen procedure vallen a priori wel onder de omschrijving van voorlopige en bewarende maatregelen: maatregelen die bedoeld zijn om een feitelijke of juridische situatie te handhaven met het oog op een andere (toekomstige) procedure⁴⁹.

16. Overweging 25 bij de herschikte Brussel I Verordening bevestigt trouwens dat bevelen ter verkrijging van informatie of ter bescherming van bewijsmateriaal als 'voorlopige en bewarende maatregelen' te beschouwen zijn. Als voorbeeld wordt verwezen naar de maatregelen genoemd in art. 6 en 7 van Richtlijn 2004/48 betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten, waar het gaat om bevelen tot overlegging van bewijsmateriaal, monsterneming, inbeslagname van goederen en/of productiemateriaal, enz. Weliswaar is in de tweede zin van Overweging 25 uitdrukkelijk sprake van getuigenverhoren, maar het gaat dan wel om getuigenverhoren zonder conservatoir karakter, met andere woorden getuigenverhoren die een 'fishing expedition' uitmaken. Uiteindelijk staat in deze tweede zin enkel dat maatregelen zonder conservatoir karakter geen conservatoire maatregelen zijn, en op die vaststelling valt weinig af te dingen. De vraag is echter wanneer bewijsmaatregelen een conservatoir karakter hebben en wanneer niet.

17. In dit verband dient opgemerkt dat de verwijzing van het Hof van Justitie naar het inschatten van proceskansen, in het loutere belang van de aanvrager, verwarrend is. Uiteraard dient een eiser de slaagkansen van een procedure vooraf in te schatten. Er zou gesteld kunnen worden dat eenieder die denkt dat hij mogelijk een vordering zou kunnen hebben deze dan ook maar effectief moet instellen, waarna dan wel in de procedure uitgemaakt zal worden of de eiser inderdaad een vordering had. Het hoeft echter geen betoog dat dit een zeer inefficiënt gebruik zou zijn van de (beperkte) middelen van justitie. Een eiser heeft niet alleen het recht, maar zelfs de plicht om vooraf in te schatten of zijn procedure succesvol kan zijn – in zijn eigen belang, maar evenzeer in het belang van justitie en in het belang van de tegenpartijen, die er evenmin bij gebaat zijn om betrokken te worden in kansloze procedures. Enkel werkelijke 'fishing expeditions' zijn niet toegelaten. Een voorbeeld kan dit wellicht verduidelijken. Stel een Belgisch bedrijf (A), dat van een ander Belgisch bedrijf (B) een machine aankoopt voor gebruik in haar koelmagazijnen. Na levering van de machine blijkt echter dat deze niet goed

---

⁴⁹ Zie ook C. Besso Marcheis, "Provisional Measures and Taking of Evidence: A European Perspective", in R. Stürner en M. Kawano, *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Mohr Siebeck, 2011, nr. 6 p. 394 en nr. 9 p. 396; E. Groot, *Voorlopige bewijsmaatregelen*, Sdu Uitgevers, 2018, 32; E. Groot, *Het voorlopig getuigenverhoor*, Wolters Kluwer, 2015, nr. 77 p. 76; J. Kruit, "Voorlopige maatregelen: belangrijke wijzigingen op komst voor de (natte) praktijk", *NjPR* 2011/2, 273 en 278; A. Nuyts, "Les mesures provisoires dans le Règlement Bruxelles Ibis", *T.B.H.* 2013/5, 348-356. De Nederlandse rechtspraak vóór het *St Paul Dairy* arrest was overigens ook overwegend in die zin gevestigd. Zie B. van het Kaar, *IPR-bewijsrecht en bewijsverzekering*, Kluwer, 2008, 106; Strikwerda, conclusie bij HR 24 maart 1995, *NJ* 1998, 414, punt 17.

(genoeg) functioneert in koude temperaturen. Gelet op de verkoopsvoorwaarden heeft koper A enkel een vordering op verkoper B indien hij kan aantonen dat verkoper B zelf wist dat de machine niet goed zou werken in koude temperaturen. Om dit te achterhalen – en dus om te beoordelen of hij überhaupt een vordering heeft op verkoper B – wil koper A in Nederland getuigen laten horen van de Nederlandse leverancier van een onderdeel van de machine, of een deskundigenonderzoek laten verrichten naar dit onderdeel. Dergelijke maatregel kan, in de terminologie van het Hof van Justitie, gemakkelijk gezien worden als een maatregel om de aanvrager 'in staat te stellen in te schatten of een eventuele vordering opportuun is' – en dus geen voorlopige en bewarende maatregel in de zin van art. 35 Brussel Ibis, terwijl het duidelijk om een rechtmatig en efficiëntiebevorderend verzoek gaat. Indien koper A deze mogelijkheid niet heeft, kan hij niet anders dan maar een procedure (ten gronde) in te stellen in België, om de Belgische rechter een bewijsverzoek te laten doen aan de Nederlandse rechter, om dan (maanden later) uit te vinden dat de verkoper zelf ook niet op de hoogte was van de temperatuurgevoeligheid van het onderdeel en hij dus in werkelijkheid geen vordering heeft. Koper A moet met andere woorden tijd en geld spenderen om zijn rechtspositie te bepalen, terwijl hij dat sneller en wellicht goedkoper had kunnen doen door zich rechtstreeks tot de Nederlandse rechter te wenden. Een rechtstreeks verzoek aan de Nederlandse is in die zin wel degelijk een maatregel ter vrijwaring van een juridische of feitelijke situatie. Anders is het uiteraard wanneer de commerciële relatie tussen A en B verzuurd is, en A in het algemeen informatie wil over de verhouding tussen B en diens Nederlandse leverancier, in de hoop dat hij daarin iets kan vinden om een vordering tegen B aan op te hangen. In dergelijke hypothese gaat het duidelijk om een 'fishing expedition', waaraan door de Nederlandse rechter niet meegewerkt hoeft te worden.

18. In het arrest St Paul Dairy stipt het Hof van Justitie nog aan dat het toestaan van bewijsmaatregelen zou kunnen leiden tot het omzeilen van de 'normale' bevoegdheidsregels van art. 4 e.v. Brussel Ibis en tot bevoegdheid van meerdere rechters, wat in strijd is met de doelstellingen van de Verordening⁵⁰. Het Hof geeft vervolgens echter zelf toe dat deze gevolgen een onvermijdelijke consequentie zijn van het feit dat een regel als die van art. 35 Brussel Ibis bestaat⁵¹. Indien de Europese wetgever niet gewild had dat voorlopige en bewarende maatregelen aangevraagd konden worden bij de lokale rechter, en er dus verschillende rechters bevoegd zijn voor het geschil ten gronde en voor voorlopige en bewarende maatregelen, dan had men art. 24 niet in het EEX verdrag moeten inschrijven of deze bepaling moeten schrappen bij de invoering van de Brussel I Verordening.

19. Verder wordt wel eens aangevoerd dat bewijsmaatregelen geen conservatoir karakter zouden hebben, omdat zij niet (of onvoldoende) omkeerbaar zouden zijn⁵². Voorlopige maatregelen moeten uiteraard – zoals de term zelf aangeeft –

⁵⁰ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (St Paul Dairy / Unibel Exser) r.o. 18 en 20.

⁵¹ HvJ 28 april 2005, C-104/03 (St Paul Dairy / Unibel Exser) r.o. 21.

⁵² In die zin B. van het Kaar, IPR-bewijsrecht en bewijsverkrijging, Kluwer, 2008, 115. De auteur verwijst naar het feit dat, als alle partijen aanwezig waren, een voorlopig getuigenverhoor en een voorlopig deskundigenbericht dezelfde bewijswaarde hebben als een 'normaal' getuigenverhoor of deskundigenbericht, en dat een voorlopig getuigenverhoor doorgaans niet opnieuw wordt overgedaan in de bodemprocedure. Dat is

voorlopig zijn, en moeten dus inderdaad omkeerbaar zijn. Er dient echter benadrukt dat het hier niet gaat om feitelijke omkeerbaarheid, maar om juridische omkeerbaarheid. Een conservatoir beslag (zonder twijfel een voorlopige en bewarende maatregel in de zin van art. 35 Brussel Ibis Verordening) is juridisch omkeerbaar omdat het beslag geheven kan worden en de onterecht beslagene eventueel schadevergoeding kan bekomen, maar is niet feitelijk omkeerbaar: de beslagene heeft gedurende een bepaalde tijd het genot van zijn goederen of geld moeten missen, met alle (soms ernstige) gevolgen van dien, en die klok kan niet teruggedraaid worden. In het arrest Van Uden heeft het Hof van Justitie aangegeven dat het aan de aangezochte rechter toekomt om, rekening houdend met alle omstandigheden van het geval, de nodige voorwaarden op te leggen om de voorlopigheid en omkeerbaarheid van zijn beslissing te waarborgen⁵³. Met betrekking tot bewijsmaatregelen wordt blijkbaar gevallen over het feit dat een partij, wanneer zij eenmaal kennis genomen heeft van bepaald bewijsmateriaal, deze kennis niet opnieuw ontnomen kan worden. Dat is uiteraard correct, maar het gaat dan om (irrelevante) feitelijke omkeerbaarheid, en niet over juridische omkeerbaarheid. Juridisch is een bewijsmaatregel immers perfect omkeerbaar. In sommige gevallen kan bevolen worden het bewijsmateriaal (bijv. ladingstalen) terug te geven, maar veel belangrijker is de mogelijkheid voor de bodemrechter om het verzamelde bewijs buiten beschouwing te laten, omdat hij oordeelt dat dit bewijs onrechtmatig verkregen, of omdat hij oordeelt dat, gelet op de omstandigheden waarin het bekomen werd, dit bewijs geen bewijswaarde heeft, enz. Het gaat hier immers om de hypothese dat een partij een bewijsmaatregel vraagt aan de rechter in land A, terwijl de rechter in land B ten gronde bevoegd is. Deze partij zal dan uiteindelijk het resultaat van deze bewijsmaatregel in land A moeten meenemen naar de bodemrechter in land B, die de bewijswaarde hiervan vrij zal beoordelen, zonder gebonden te zijn door de beslissing van de maatregelenrechter in land A. Indien nodig zou zelfs zowel de bodemrechter in land B als de maatregelenrechter in land A een schadevergoeding kunnen toekennen aan de tegenpartij, indien vastgesteld wordt dat de bewijsmaatregel op een onverantwoorde wijze werd gevraagd en dat de tegenpartij daardoor schade heeft geleden.

20. Aangezien bewijsmaatregelen juridisch omkeerbaar zijn, of minstens juridisch omkeerbaar gemaakt kunnen worden door de rechter die de maatregel beveelt, zijn dergelijke maatregelen principieel te beschouwen als voorlopige en bewarende maatregelen in de zin van art. 35 Brussel Ibis Verordening. In het arrest Van Uden heeft het Hof van Justitie er echter op gewezen dat er een reële band moet bestaan tussen het voorwerp van de gevraagde maatregel en de aangezochte rechter. Het is precies omdat de maatregel in zijn rechtsgebied moet worden uitgevoerd dat de rechter kan beoordelen of deze maatregel opportuun is, welke voorwaarden of garanties eventueel moeten worden opgelegd, enz. Bij een incassokortgeding zoals

---

uiteraard correct, maar betekent geenszins dat een voorlopig getuigenverhoor of deskundigenbericht juridisch onomkeerbaar zou zijn. De bewijswaarde van een getuigenverhoor en van een deskundigenbericht wordt immers vrij beoordeeld door de rechter. Indien de bodemrechter zou besluiten dat het voorlopige getuigenverhoor of deskundigenbericht niet toegestaan had mogen worden, staat het hem vrij aan dit verhoor of bericht geen bewijswaarde toe te kennen.

⁵³ HvJ 17 november 1998, C-391/95 (Van Uden Maritime / Deco-Lone), r.o. 38 en 41.

dit in het arrest Van Uden aan de orde was bijvoorbeeld kan de maatregel enkel betrekking hebben op vermogensbestanddelen die zich in de territoriale bevoegdheidssfeer van de aangezochte rechter bevinden of zullen bevinden⁵⁴. Voor bewijsmaatregelen in de maritieme en transportpraktijk stelt deze voorwaarde geen problemen. Een deskundigenbericht of een getuigenverhoor wordt aan de Nederlandse rechter gevraagd net omdat de te onderzoeken goederen of de te ondervragen getuigen zich (voornamelijk) in Nederland bevinden. In het arrest Prorail heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een door de Nederlandse rechter aangestelde deskundige ook in andere landen verrichtingen mag uitvoeren, maar een verzoek aan de Nederlandse rechter om bijvoorbeeld een Duitse deskundige aan te stellen voor onderzoek in Duitsland zou niet mogelijk zijn. In dat geval is er immers geen (voldoende) band meer tussen de aangezochte rechter en de uit te voeren bewijsmaatregel.

21. Voorlopige en bewarende maatregelen in de zin van art. 35 Brussel Ibis Verordening moeten bedoeld zijn 'ter bewaring van rechten waarvan de erkenning langs andere weg wordt gevraagd voor de rechter die van het bodemgeschil kennis neemt'. Van belang is echter dat het bodemgeschil nog niet ingesteld moet zijn op het ogenblik dat de voorlopige of bewarende maatregel wordt gevraagd – maatregelen kunnen ook gevraagd worden met het oog op een toekomstig geschil⁵⁵. In dergelijk geval kan van de verzoekende partij enkel verwacht worden dat zij prima facie aannemelijk maakt dat zij een potentiële vordering heeft. De verzoekende partij 'garandeert' niet, verbindt er zich niet onvoorwaardelijk toe om later daadwerkelijk een bodemprocedure te starten. De zaak kan tussen partijen geregeld worden vooraleer het tot een bodemgeschil komt, de verzoekende partij kan tot de conclusie komen dat het procesrisico te groot is, enz. Dergelijk scenario kan zich voordoen bij klassieke bewarende maatregelen (beslag, aanstelling sekwester, enz.), en wellicht nog meer bij bewijsmaatregelen. Het is immers perfect mogelijk – en aanvaardbaar – dat de verzoekende partij, precies op grond van de informatie die zij door middel van de bewijsmaatregelen bekomt, oordeelt dat zij haar vordering onvoldoende kan bewijzen of dat het procesrisico te groot is, en daarom uiteindelijk geen bodemprocedure start. Er kan bezwaarlijk als regel gesteld worden dat een partij enkel een bewijsmaatregel mag vragen als zij haar stellingen en vordering sowieso reeds op een andere manier heeft aangetoond, en evenmin dat een partij die een bewijsmaatregel heeft bekomen steeds verplicht een bodemprocedure moet starten, ook al is inmiddels duidelijk dat deze weinig kans op slagen heeft. De enige bewijsmaatregel die uiteindelijk uitgesloten is, is een 'fishing expedition' in de ware zin van dit begrip: het zomaar opvragen van gegevens, in de hoop daarin iets nuttig te vinden.

22. Tenslotte dient aangestipt dat een voorlopige en bewarende maatregel die bevolen worden op grond van art. 35 Brussel Ibis Verordening, dus door een rechter die niet ten gronde bevoegd is, niet erkend of uitgevoerd kan worden in de

⁵⁴ HvJ 17 november 1998, C-391/95 (Van Uden Maritime / Deco-Lone), r.o. 47.

⁵⁵ Conclusie van advocaat-generaal D. Ruiz-Jarabo Colomer van 9 september 2004, punt 40. Vgl. HR 8 juni 2012, ECLI:NL:2012:BV8510: een vordering tot inzage of afschrift van bescheiden op grond van art. 843a WBR kan ingesteld worden, ook al is er nog geen bodemprocedure aanhangig en ook al zou een latere bodemprocedure niet in Nederland worden ingesteld.

andere lidstaten⁵⁶. In het kader van erkenning en tenuitvoerlegging omvat het begrip 'beslissing' immers niet voorlopige en bewarende maatregelen bevolen door een niet ten gronde bevoegde rechter (art. 2.a tweede lid Brussel Ibis Verordening). In de praktijk is dit voor bewijsmaatregelen echter niet problematisch. Hoger werd reeds aangestipt dat er een reële band moet bestaan tussen de aangezochte rechter en de uit te voeren maatregel: het aan de Nederlandse rechter gevraagde deskundigenonderzoek of getuigenverhoor moet (hoofdzakelijk) in Nederland uitgevoerd worden. Het is niet het rechterlijk bevel tot deskundigenbericht of getuigenverhoor dat 'geëxporteerd' moet worden naar een andere lidstaat, maar enkel het resultaat van de bewijsmaatregel: het deskundigenbericht of het PV van getuigenverhoor. Daarbij is mogelijk dat de buitenlandse bodemrechter oordeelt dat het Nederlandse deskundigenbericht of PV van getuigenverhoor ontoelaatbaar is of geen bewijswaarde heeft, maar dat is een risico dat de verzoekende partij moet afwegen en dragen.

23. Hoger werd uiteengezet dat bewijsmaatregelen slechts uitzonderlijk ('fishing expeditions') niet als voorlopige en bewarende maatregelen in de zin van art. 35 Brussel Ibis Verordening te beschouwen zijn. Wanneer een restrictievere opvatting wordt aangehangen en bijvoorbeeld voorlopige deskundigenberichten en voorlopige getuigenverhooren niet als voorlopige maatregelen worden beschouwd, betekent dit nog niet automatisch dat de Nederlandse rechter niet bevoegd is om dergelijke maatregelen te bevelen. Dit betekent enkel dat de Nederlandse rechter dan niet de bijzondere bevoegdheidsgrond van art. 35 Brussel Ibis Verordening kan gebruiken. De gewone bevoegdheidsgronden van art. 4 e.v. van de Verordening blijven echter onverminderd gelden. De Verordening moet immers toegepast worden 'in burgerlijke en handelszaken', en er kan, minstens sinds het St Paul Dairy arrest, niet meer voorgehouden worden dat vorderingen inzake bewijsmaatregelen niet binnen het toepassingsgebied van de Verordening zouden vallen. Voor een verzoek tot een (voorlopig) deskundigenbericht of een (voorlopig) getuigenverhoor in verband met een overeenkomst – zoals een overeenkomst tot vervoer van goederen – is derhalve bevoegd de rechter van de plaats waar de verbintenis uitgevoerd is of uitgevoerd moest worden (art. 7.1 Brussel Ibis Verordening). In het arrest *Metso Minerals*⁵⁷ heeft het Hof van Justitie bevestigd dat een vervoerovereenkomst voor goederen, net als een vervoerovereenkomst voor passagiers, uitgevoerd wordt zowel in de laadhaven als in de loshaven. Wanneer het derhalve gaat om een vervoer van of naar Rotterdam, is de Nederlandse rechter op grond van art. 7.1 Brussel Ibis een (voorlopig) deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen. In geval van onrechtmatige daad, zoals bij aanvaring of andere scheepvaart of transportongevallen, is de rechter bevoegd van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan (art. 7.2 Brussel Ibis). Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie heeft het begrip 'plaats van het schadebrengende feit' een dubbele betekenis: het gaat zowel om de plaats waar het veroorzakende feit heeft plaatsgevonden als om de plaats waar de schade geleden wordt. Bij een aanvaring zal de Nederlandse rechter dus bijvoorbeeld

---

⁵⁶ A. Nuyts, "Les mesures provisoires dans le Règlement Bruxelles Ibis", T.B.H. 2013/5, 348-356.

⁵⁷ HvJ 11 juli 2018, C-88/17 (Zurich Insurance PLC en Metso Minerals Oy v. Abnormal Load Services (International) Ltd.).

bevoegd zijn om een (voorlopig) deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen wanneer de aanvaring heeft plaatsgevonden in Nederlandse wateren, of wanneer de schade geleden werd in Nederland.

(3).2 NietEU verweerder – Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering.

24. Wanneer de verweerder geen woonplaats heeft in een EU lidstaat vindt de Brussel Ibis Verordening geen toepassing en moet de bevoegdheid van de Nederlandse rechter beoordeeld worden op grond van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

25. Indien de Nederlandse rechter ten gronde bevoegd is, is hij ook bevoegd om een voorlopig deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen (art. 187 lid 1 WBR en art. 203 lid 1 WBR).

26. Indien een buitenlandse rechter ten grond bevoegd is, vindt de Nederlandse rechter niettemin bevoegdheid om een voorlopig deskundigenbericht of getuigenverhoor te bevelen in art. 3 WBR, met name wanneer de verzoekende partij in Nederland gevestigd is, of wanneer de zaak voldoende met de rechtssfeer van Nederland verbonden is. Bewijsmaatregelen worden aan de Nederlandse rechter gevraagd precies omdat de te onderzoeken zaken of de te horen getuigen zich in Nederland bevinden. Niet alleen feitelijk, maar ook juridisch is er een link: de zaken bevinden zich in Nederland omdat er een overeenkomst is voor vervoer van of naar Nederland, er is een onrechtmatige daad gepleegd op het Nederlandse grondgebied, enz. Omdat de maatregel (hoofdzakelijk) in Nederland moet worden uitgevoerd is de Nederlandse rechter ook het beste geplaatst om te beoordelen hoe de maatregel concreet kan of moet worden uitgevoerd, welke waarborgen eventueel moeten worden ingebouwd, enz.

27. Voor goederenvervoer over zee bestaat naast het WBR nog een aparte bevoegdheidsgrond in art. 8:495 BW⁵⁸. Zowel de vervoerder als de ladingbelanghebbenden kunnen bij (vermoede) ladingschade een gerechtelijk onderzoek aanvragen, dat indien nodig ook aan boord van het schip kan plaatsvinden.

(4) Conclusie.

28. Wanneer de Nederlandse rechter ten gronde bevoegd is, is hij ook bevoegd om, hangende de bodemprocedure of vooraf, een deskundigenbericht en/of een getuigenverhoor te bevelen.

29. Wanneer niet de Nederlandse, maar een buitenlandse rechter bevoegd is, is de Nederlandse rechtspraak terughoudend inzake het bevelen van (voorlopige) deskundigenberichten of getuigenverhoren, en dit voornamelijk in het licht van het St Paul Dairy arrest van het Hof van Justitie. Dit arrest is echter gekleurd door de wijze waarop de prejudiciële vraag werd gesteld en door de toen recent in werking getreden Bewijsverordening, die inmiddels anders wordt geïnterpreteerd en toegepast dan initieel gedacht. Uiteindelijk is de werkelijke draagwijdte van het St

---

⁵⁸ Conform art. 633 lid 1 WBR is de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam territoriaal bevoegd voor verzoeken op grond van artt. 8:494-495 BW.

§ 2. Kernwaarden

Artikel 2

De deskundige stelt zich bij de uitvoering van de opdracht steeds op als een onafhankelijk, onpartijdig, zorgvuldig, vakbekwaam en integer deskundige.

Toelichting

Deze kernwaarden komen overeen met die, welke in de NRGD-gedragscode het uitgangspunt vormen.

Hiernaast gelden de (wettelijke) regels waaraan de deskundige zich uit anderen hoofde heeft te houden.

§ 3. De deskundige

Artikel 3.1

De deskundige komt zelfstandig tot een op zijn deskundigheid gebaseerd oordeel, geeft daarover informatie en brengt daarvan verslag uit. Dit geldt ook als de deskundige de opdracht in samenwerking met andere deskundigen uitvoert.

Toelichting

De deskundige kan de opdracht krijgen om informatie te geven over een bepaald terrein of hij kan de opdracht krijgen een onderzoek te verrichten. Aan het verstrekken van informatie ligt normaliter geen onderzoek ten grondslag, althans dat is niet altijd noodzakelijk. De deskundige dient onafhankelijk van andere deskundigen zijn eigen oordeel herkenbaar uit te brengen, ook als hij rapporteert in samenwerking met anderen.

Artikel 3.2

De deskundige verplicht zich om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen op zijn deskundigheidsgebied.

Artikel 3.3

1. De deskundige is niet bevooroordeeld of vooringenomen.
2. De deskundige heeft geen inhoudelijk belang bij het uitvoeren van de opdracht.
3. De deskundige laat zich aangaande zijn onderzoek, de resultaten ervan en de daarop gebaseerde conclusies niet leiden door een inhoudelijk belang van een of meer bij de zaak betrokken partijen, de opdrachtgever of enige derde.

Toelichting:

Onder 'inhoudelijk belang' wordt hier verstaan het belang dat een of meer van de bij de zaak betrokken partijen, de opdrachtgever, de deskundige of enige derde kan hebben bij een voor dezen gunstige uitslag van het onderzoek en bij een zodanige (ver)melding daarvan in het verslag en bij het verstrekken van informatie. Het artikel vereist van de deskundige onpartijdigheid, een vereiste dat zo ver kan gaan dat ook de schijn van partijdigheid wordt voorkomen. Onder 'opdrachtgever' wordt verstaan degene die in eerste instantie opdracht heeft verstrekt tot het geven van informatie of het uitbrengen van een verslag.

Artikel 3.4

De deskundige meldt iedere relevante beïnvloeding of poging daartoe bij de uitvoering van de opdracht onverwijld schriftelijk aan de opdrachtgever, ook als de

beïnvloeding of poging daartoe uitgaat van de opdrachtgever. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.

Toelichting:

De schriftelijke melding, ook in het geval de (poging tot) beïnvloeding van de opdrachtgever zelf komt, moet de deskundige en de gebruikers garanderen dat hij louter op basis van zijn deskundigheid rapporteert.

Onder alle omstandigheden is voor de deskundige alleen de opdrachtgever hier de bevoegde instantie waarbij de (poging tot) beïnvloeding moet worden gemeld; de melding komt bovendien ook terug in het verslag.

Artikel 3.5

De deskundige meldt een (potentieel) conflict van belangen, wanneer dat blijkt, onverwijld schriftelijk aan zijn opdrachtgever. De deskundige neemt bedoelde melding op in het verslag.

Artikel 3.6

De deskundige meldt onverwijld schriftelijk aan zijn opdrachtgever dat hij op enigerlei wijze betrokken is (geweest) bij de desbetreffende zaak of bij een eerder onderzoek waarbij een der partijen of het onderwerp van geschil betrokken was.

Toelichting:

Voor de (toekomstige) opdrachtgever en gebruiker is de informatie over iedere vorm van (eerdere) betrokkenheid van de deskundige bij de desbetreffende zaak of partijen van belang. Gedacht kan worden aan betrokkenheid bij één van de partijen dan wel bij het onderwerp van het geschil. In dat geval zal de deskundige dit onverwijld schriftelijk dienen te melden.

§ 4. De werkzaamheden

Artikel 4.1

De deskundige verricht zijn werkzaamheden binnen de grenzen van zijn deskundigheid.

Toelichting:

Deskundigheid is ruimer dan vakbekwaamheid. De deskundige dient ook te handelen binnen de grenzen van de vereiste juridische kennis. Dit betreft zowel kennis ten aanzien van de juridische procedure als kennis van de gehanteerde juridische begrippen.

Artikel 4.2

1. De deskundige vervult de opdracht persoonlijk.
2. Als de deskundige zich bij de uitvoering van de opdracht door een derde-deskundige laat bijstaan, doet hij dit in overeenstemming met daartoe met de opdrachtgever gemaakte afspraken. De deskundige vermeldt de door hem ingeschakelde derde-deskundigen schriftelijk in zijn verslag.
3. De door de derde-deskundige verrichte werkzaamheden worden, met de daaraan verbonden opdracht, in het verslag gedocumenteerd.
4. In het verlengde van artikel 1 is deze gedragscode eveneens van toepassing op de hiervoor bedoelde derde-deskundige, voor zover hij de deskundige bijstaat in de uitvoering van diens opdracht.

Toelichting:

Artikel 4.8

De deskundige verzoekt bij onduidelijkheden aan de opdrachtgever een schriftelijke verheldering van de te geven, dan wel gegeven, opdracht.

Artikel 4.9

Indien de (te geven) opdracht niet uitvoerbaar is, omdat:

- a. deze niet binnen de grenzen van zijn deskundigheidsgebied valt,
- b. de te verrichten werkzaamheden niet binnen de vastgestelde tijd gereed kunnen zijn,
- c. de begrote kosten van de werkzaamheden niet toereikend blijken te zijn,
- d. de deskundige niet over de vereiste faciliteiten, apparatuur of uitrusting beschikt,
- e. zich naar het oordeel van de deskundige klemmende omstandigheden voordoen die aan het vervullen van de opdracht in de weg staan,
- f. de opdracht anderszins naar het oordeel van de deskundige niet uitvoerbaar is, meldt de deskundige de opdrachtgever dit onverwijld schriftelijk, onder opgaaf van redenen.

Toelichting:

De deskundige is na aanvaarding van de opdracht weliswaar verplicht deze uit te voeren, maar als de opdracht buiten zijn competentie valt of anderszins niet is uit te voeren, kan van de deskundige niet worden verlangd de verplichtingen, volgend uit de opdracht, na te komen.

Artikel 4.10

Als de bevindingen binnen het desbetreffende deskundigheidsgebied redelijkerwijs kunnen leiden tot uiteenlopende interpretaties of conclusies, meldt de deskundige dit bij het geven van informatie of bij het uitbrengen van zijn verslag.

Toelichting:

De deskundige meldt, indien van toepassing, dát zijn bevindingen multi-interpretabel zijn en geeft daarbij aan welke in zijn ogen de meest aannemelijke interpretatie(s) en, indien mogelijk, de daaraan verbonden conclusie(s) zijn. Van een deskundige wordt niet verwacht dat hij alle mogelijke interpretaties en de daaraan te verbinden conclusie(s) noemt. De strekking van deze toevoeging is dat in de rapportage wordt vooruitgelopen op een mogelijk debat tussen deskundigen. Enerzijds wordt hierdoor bevorderd dat het eventuele debat zich toespitst op de vermelde interpretaties, anderzijds wordt hiermee wellicht onnodig debat tussen deskundigen voorkomen.

Artikel 4.11

1. De deskundige beperkt het onderzoek, de informatie en het (mondelinge) verslag tot hetgeen voor het volbrengen van de opdracht noodzakelijk is.
2. De deskundige meldt, met inachtneming van de in de uitoefening van zijn beroep geldende regels en normen, schriftelijk aan zijn opdrachtgever voor de zaak van belang zijnde feiten en omstandigheden.

Toelichting:

De deskundige wordt in beginsel geacht te rapporteren binnen de (vraagstelling van de) opdracht. Echter, indien de deskundige op grond van zijn deskundigheid van mening is dat hij opmerkingen dient te maken die niet strikt terug te voeren zijn op

13.8 Bijlage 8: Verkorte opleiding voor de maritieme gerechtsdeskundige "coördinator"⁵⁹.

De opleiding zou niet meer moeten kosten dan € 1.500,00/€ 1.750,00 en zou moeten bestaan uit de volgende lessen, waarbij de rechtbank heeft aangegeven dat zij daarbij een juridische sessie zou kunnen organiseren.

Les⁶⁰ 1 – Nederlands recht:

De grondbeginselen van het Nederlandse civiele recht. Hierbij wordt de deskundige bekend gemaakt met allerlei juridische begrippen zoals bijv. wanprestatie of onrechtmatige daad. Alles over geschillen die voortkomen uit overeenkomsten of (rechts)handelingen. Gerechtig systeem in Nederland. Wat is burgerlijk procesrecht, bestuursrecht, strafrecht en civiel recht etc.

Les 2 – Basic zeevervoerrecht en aanvaringsrecht en onderzoek aan boord: Structuur en algemene richtlijnen zeevervoerrecht. Aansprakelijkheid vervoerder onder cognossement; Hague Visby Rules & Rotterdam Rules. Hoofdpijnen overeenkomst van goederenvervoer en vervoersdocumenten.

Hoe gaat een onderzoek aan boord met het doel om de juiste informatie te verkrijgen en specifiek het verzamelen van relevante documenten /logboeken/records etc. Welke bewijsstukken en documenten zijn er aan boord? Wat zijn de relevante documenten bij een bepaald type schip, lading en/of een specifiek conflict en het belang om dit te verkrijgen?

Les 3 – De gerechtsdeskundige:

Wat is een gerechtsdeskundige? De vier verschillende types van maritieme gerechtsdeskundige. Leidraad en gedragscode gerechtsdeskundige. Wat wordt verwacht van een gerechtsdeskundige en hoe zijn de procedures in het hele proces. Wat is het procesrechtelijke kader waarin de deskundige in een civielrechtelijk geding moet functioneren? Ingegaan wordt op de hoofdpijnen van het verloop van een gerechtelijke procedure en de plaats van het deskundigenbericht daarin. Wat is het procesrechtelijke kader waarin de deskundige in een civielrechtelijk geding moet functioneren? Ingegaan wordt op de hoofdpijnen van het verloop van een gerechtelijke procedure.

Les 4 – Rapporteren⁶¹:

Is bedoeling om de vaardigheid in het structureren en formuleren van een betoog te vergroten. Hierbij ook aandacht voor het schrijven van het juridisch zaken en wordt ingegaan op de verslaglegging van het proces, waarbij verantwoord wordt hoe de deskundige te werk is gegaan op welke wijze rekening is gehouden met de belangen van alle betrokken partijen. Deze les is praktisch en interactief waarbij tijdens de les veel ruimte is voor oefening en discussie.

---

⁵⁹ Uit: "Opleiding maritieme gerechtsdeskundige "coördinator" van Walter Dekkers

⁶⁰ Een les zal ongeveer 5 uur in beslag nemen dus totaal 5 x 5 = 25 lessen.

⁶¹ Eventueel kan worden besloten dat een NIVRE deskundige die reeds een cursus rapportage heeft gevolgd dispensatie krijgt voor deze les

dat: "(...) in het algemeen het risico zeer beperkt [is] dat [de deskundige] daadwerkelijk aansprakelijk zou blijken te zijn voor schade van een partij."⁶⁶ Vervolgens wordt melding gemaakt van de mogelijkheid een aansprakelijkheid beperkende voorwaarde op te nemen en de wijze waarop die wens kenbaar gemaakt moet worden.

Gewezen zij in dit verband wel op een vrij recente bijdrage van de hand van Wijne alwaar zij ingaat op de vraag of de gerechtelijk deskundige in aansprakelijkheidszaken onaantastbaar is of niet⁶⁷. Weliswaar staat hier de medisch deskundige centraal maar de auteur geeft in de inleiding van deze bijdrage aan dat veel van het geschrevene: "(...) ook zal gelden voor deskundigen van een ander soort."⁶⁸ Ik ben geneigd me aan te sluiten bij die gedachte en daarom behandel ik hierna de belangrijkste bevindingen van de auteur. Die stelt allereerst vast dat in de literatuur enerzijds wordt verdedigd dat tussen de deskundige en de rechter – meer specifiek de Staat – een overeenkomst van opdracht tot stand komt maar dat anderzijds in de literatuur wordt verdedigd dat de rechtsverhouding tussen de rechter en de deskundige van publiekrechtelijke aard is⁶⁹. De auteur geeft aan dat de te hanteren toetsingsmaatstaf – die van de redelijk handelend en redelijk bekwaam medisch specialist – objectief is en een bepaalde mate van abstractie kent⁷⁰. Bij de beantwoording van de vraag of de deskundige zich conform de norm heeft gedragen, dient acht geslagen te worden op bronnen die de algemene norm invullen. Vervolgens geeft de auteur aan hoe de norm zou moeten worden toegepast, hetgeen in ieder geval betekent dat de deskundige onpartijdig is en het beginsel van hoor en wederhoor toepast⁷¹. Vervolgens behandelt de auteur zowel tuchtrechtelijke als civielrechtelijke uitspraken waarin het handelen van de deskundige centraal stond. Ze concludeert dat een beoordeling van het gedrag van de deskundige en diens advies door de tuchtrechter mogelijk is, met dien verstande dat de conclusies van het advies ongemoeid worden gelaten zo deze steunen op deugdelijk onderzoek. En onwelgevallige conclusie, zo concludeert de auteur verder, kan meestal niet terzijde worden geschoven maar een ondeugdelijk rapport en/of onzorgvuldig gedrag van de deskundige kan ook los van gerechtelijke procedure waarin het deskundigenrapport tot stand is gekomen, tot een maatregel leiden⁷². Uit de rechtspraak van de civiele rechter leidt de auteur vervolgens af dat beoordeling van de kwaliteit van het deskundigenrapport door de civiele rechter mogelijk is en dat een schadevergoeding kan worden toegekend⁷³. Verder merkt de auteur op dat de rechtelijk medisch deskundige die zorgvuldig handelt en zorgvuldig tot zijn conclusie komt, van een juridische actie niet te vrezen heeft, ook

---

⁶⁶ Leidraad deskundigen in civiele zaken, te raadplegen via:

<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-deskundigen-WT.pdf>, p. 21.

⁶⁷ R.P. Wijne, 'De gerechtelijk medisch deskundige in aansprakelijkheidszaken; onaantastbaar of toch niet?', VR 2018/100.

⁶⁸ T.a.p., paragraaf 1.

⁶⁹ T.a.p., paragraaf 2.1.

⁷⁰ T.a.p., paragraaf 2.1.

⁷¹ T.a.p., paragraaf 2.2.

⁷² T.a.p., paragraaf 3.2.2.

⁷³ T.a.p., paragraaf 3.2.3.

niet als achteraf de conclusie in zijn rapport onjuist blijkt te zijn⁷⁴. Tot slot moeten partijen volgens de auteur op voorhand goed nadenken over de persoon van de deskundige; een tuchtrechtelijke of civiele actie moet niet te lichtvaardig worden geïnitieerd⁷⁵. Een rechter zou de deskundige moeten vragen naar zijn opleiding, professionele ervaring, het aantal eerder uitgebrachte deskundigenberichten en voor welke opdrachtgevers enzovoorts⁷⁶.

3. Kunnen die risico's worden verzekerd?

Een vraag die volgt op het voorgaande is of een eventueel aansprakelijkheidsrisico kan worden verzekerd. In een stuk uit 2008 wordt opgemerkt dat concrete aanwijzingen dat een aansprakelijkheidsrisico zich eenvoudig verwezenlijkt, ontbreken⁷⁷. In de beleving van deskundigen echter is het een reëel risico. De samenhang met het belang van voldoende deskundigen voor de rechtspraak was aanleiding om de verzekerbaarheid van het aansprakelijkheidsrisico voor medisch deskundigen na te gaan⁷⁸. Geconcludeerd werd dat, daargelaten of het risico valt onder de dekking van de collectieve beroepsaansprakelijkheidsverzekering,⁷⁹ individuele medische deskundigen bij meerdere verzekeraars een verzekering kunnen afsluiten.⁸⁰

In onderhavige situatie is voorstelbaar dat de te benoemen deskundige tevens schade-expert is en wellicht aangesloten bij het NIVRE. Schade-experts die bij het NIVRE zijn geregistreerd als registerexpert zijn, op basis van het Reglement houdende gedragsregels⁸¹, verplicht een adequate beroepsaansprakelijkheidsverzekering te hebben en te houden⁸². Het NIVRE speelt op dit punt een faciliterende rol door Bureaus⁸³ – die zijn aangesloten bij de Kamer⁸⁴ van het NIVRE – de mogelijkheid te bieden zich te verzekeren tegen die

---

⁷⁴ T.a.p., paragraaf 4.

⁷⁵ T.a.p., paragraaf 4.

⁷⁶ T.a.p., paragraaf 4.

⁷⁷ G. de Groot en A.J. Akkermans, 'Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht', in: G.G. Hesens, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), Schadevaststelling en de rol van de deskundige, Deventer: Kluwer 2008, p.191.

⁷⁸ G. de Groot en A.J. Akkermans, 'Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht', in: G.G. Hesens, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), Schadevaststelling en de rol van de deskundige, Deventer: Kluwer 2008, p. 191.

⁷⁹ Gewezen zij op: Raad van Toezicht Verzekeringen 9 oktober 2006, L:&S 2007, nr. 1, p. 44-47.

⁸⁰ G. de Groot en A.J. Akkermans, 'Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht', in: G.G. Hesens, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), Schadevaststelling en de rol van de deskundige, Deventer: Kluwer 2008, p. 192

⁸¹ Art. 5.1 onder h Reglement houdende gedragsregels NIVRE.

⁸² Een nadere definitie van 'adequaat' wordt niet gegeven.

⁸³ Het betreft hier het Bureau in de zin van art. 1 onder c van het Reglement houdende gedragsregels, hetgeen inhoudt: het zelfstandige expertise, inspectie- en taxatie-bureau, dan wel de afdeling van een rechtspersoon die zich voornamelijk met expertise, inspectie en taxatie bezighoudt, die op grond van een besluit van het Bestuur van het NIVRE tot de Kamer van het NIVRE zijn toegelaten.

⁸⁴ Het betreft hier de Kamer in de zin art. 1 onder j van het Reglement houdende gedragsregels, hetgeen inhoudt een: verzameling van zelfstandige expertise-, inspectie- en taxatie-bureaus dan wel afdelingen van rechtspersonen die zich voornamelijk met expertise, inspectie/onderzoek en taxatieactiviteiten bezighouden en die op grond van een besluit van het Bestuur tot het Register van de Kamer zijn toegelaten.

beroepsaansprakelijkheid middels de verzekeringsovereenkomst die het NIVRE daartoe heeft gesloten. Deze verzekering dekt de aansprakelijkheid van verzekerde voor door derden of cliënten geleden schade veroorzaakt door fouten begaan bij werkzaamheden die onder normale omstandigheden behoren tot de normale activiteiten van een in Nederland gevestigd expertise/taxatiebureau dat aangesloten is bij de kamer van Stichting NIVRE. De werkzaamheden die een expert verricht wanneer hij als deskundige is benoemd door de rechtbank, zijn in de polisvoorwaarden niet expliciet uitgesloten. De vraag is evenwel of de rol als deskundige kwalificeert als normale omstandigheid/normale activiteit. Daar kan verschillend over worden gedacht maar in feite blijft de expert binnen zijn professie en oefent hij in die zin een normale activiteit uit. Het lijkt dan ook geenszins onverdedigbaar dat voor eventuele aansprakelijkheid dekking is onder de bestaande polis. Een voor de hand liggende vervolgstap zou zijn dat voor te leggen bij AON die als tussenpersoon bij deze verzekeringsovereenkomst betrokken is.

4. Kunnen deskundigen algemene voorwaarden hanteren?

In de literatuur wordt het onderscheid, tussen een enkele aansprakelijkheidbeperkende voorwaarde en een set aan (algemene) voorwaarden, niet nadrukkelijk gemaakt maar hooguit terzijde aangestipt. Mijns inziens zou voor het gebruik van algemene voorwaarden dan ook hetzelfde moeten gelden als voor het gebruik van een aansprakelijkheid beperkende voorwaarde hetgeen leidt tot de conclusie dat het gebruik van algemene voorwaarden mogelijk moet zijn. In een onderzoek naar knelpunten en verbeterpunten bij het inschakelen van deskundigen in de rechtspraak, uitgevoerd door De Groot en Elbers naar aanleiding van twee signalen uit de gerechten over gehoorde knelpunten bij het inschakelen van deskundigen, wordt verslag gedaan van expertmeetings⁸⁵. In een van die expertmeetings wordt opgemerkt: "Eén van de aanwezigen vertelde dat zijn kantoor werkt met algemene voorwaarden die de aansprakelijkheid beperken en die moeten worden ondertekend door beide partijen. Dit kantoor ziet een deskundigenonderzoek als een soort overeenkomst van opdracht. Zonder handtekeningen van partijen wordt het onderzoek niet verricht."⁸⁶

5. Afronding

Het stellen van een aansprakelijkheidbeperkende voorwaarde door de deskundige bij diens benoeming, lijkt geen probleem te vormen. Wel is van belang dat partijen daarmee instemmen en aangeraden wordt partijen daar ook voor te laten tekenen⁸⁷. Of het hier nu een enkele voorwaarde betreft of een groter aantal (algemene) voorwaarden, lijkt voor de mogelijkheid om de voorwaarden te kunnen stellen niet ter zake te doen. Het sluiten van een verzekering lijkt geen

---

⁸⁵ G. de Groot en N.A. Elbers, *Inschakelen van deskundigen in de rechtspraak. Verslag van een onderzoek naar knelpunten en verbetervoorstellen, te raadplegen via: re-search.vu.nl/ws/portalfiles/portal/2415539/Rapport.pdf*

⁸⁶ G. de Groot en N.A. Elbers, *Inschakelen van deskundigen in de rechtspraak. Verslag van een onderzoek naar knelpunten en verbetervoorstellen, te raadplegen via: re-search.vu.nl/ws/portalfiles/portal/2415539/Rapport.pdf, p. 112.*

⁸⁷ *Leidraad deskundigen in civiele zaken, te raadplegen via: recht-spraak.nl/SiteCollectionDocuments/Leidraad-deskundigen-WT.pdf, p.22.*

moelijkheden op te leveren maar raadzaam is wel na te gaan of een deskundige in zijn rol als gerechtsdeskundige dekking kan verlangen onder zijn AVB-polis. Op voorhand zie ik daar overigens geen bezwaren. Wel merk ik op dat de mogelijkheid dat een deskundige wordt aangesproken naar aanleiding van het uitbrengen van een advies in een civiele procedure, niet denkbeeldig lijkt.

6. Relevante bronnen

- Notitie aansprakelijkheid deskundigen zoals ontvangen door Kiki op 16 september 2018.
- Leidraad deskundigen in civiele zaken van de Rechtspraak:
<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/LeidraaddeskundigenWT.pdf>
- Polisvoorwaarden BAV van het NIVRE zoals ontvangen van Michelle op 20 november 2018.
- G. de Groot en A.J. Akkermans, 'Schadevaststelling, bewijslastverdeling en deskundigenbericht', in: G.G. Hesens, S.D. Lindenbergh en Van Maanen (red.), Schadevaststelling en de rol van de deskundige, Deventer: Kluwer 2008.
- G. de Groot en N.A. Elbers, Inschakelen van deskundigen in de rechtspraak, Verslag van een onderzoek naar knelpunten en verbeterpunten, via:
<https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/2415539/Rapport.pdf>
- G. de Groot, Transparantie tussen rechter, partijen en deskundige, Aansprakelijkheidsbeperking van door de civiele rechter benoemde deskundigen, te raadplegen via:
rechten.vu.nl/nl/Images/De_bevoegdheid_van_de_civiele_rechter_bij_benoeming_van_een_deskundige_die_zijn_aansprakelijkheid_op_voorhand_wil_beperken__Groot_tcm247188400.pdf.